

KONGELIG RESOLUSJON

Klima- og miljødepartementet
Statsråd: Vidar Helgesen

Ref.nr.:
Saksnr.: 17/2327
Dato: 1.12.2017

Verneplan for skog - vern av 36 skogområder

1 Forslag

Klima- og miljødepartementet (KLD) tilrår med dette å opprette 36 nye verneområder i skog i medhold av naturmangfoldloven. 26 av områdene er nye naturreservater, 11 av områdene er utvidelse av eksisterende naturreservater. Tilrådingen omfatter ca 74 km² nytt verneareal, hvorav ca 59 km² er produktiv skog.

Områdene som foreslås vernet er:

1. Linddalsfjellet og Sydalen naturreservat (utvidelse), Evje og Hornnes kommuner, Aust-Agder
2. Torehei naturreservat (utvidelse), Lillesand kommune, Aust-Agder
3. Styggetjønnåsen naturreservat, Froland kommune, Aust-Agder
4. Haresteinheia naturreservat, Froland kommune, Aust-Agder
5. Romeheia naturreservat, Froland kommune, Aust-Agder
6. Bjoruvstøl naturreservat, Bygland kommune, Aust-Agder
7. Kvåsfossen naturreservat, Lyngdal kommune, Vest-Agder
8. Lone naturreservat (utvidelse), Drangedal kommune, Telemark
9. Asgjerdstigfjell naturreservat (utvidelse), Drangedal kommune, Telemark
10. Malfjell naturreservat, Drangedal kommune, Telemark
11. Sandvikheia naturreservat, Drangedal kommune, Telemark
12. Vedfallnosa naturreservat, Drangedal kommune, Telemark
13. Holtsåsen naturreservat, Porsgrunn kommune, Telemark
14. Høgvollane naturreservat, Skien kommune, Telemark
15. Fisketjønnjuvet naturreservat, Kviteseid kommune, Telemark
16. Nedre Rønningkåsene naturreservat, Nome kommune, Telemark
17. Nordre Lia naturreservat, Fyresdal kommune, Telemark
18. Solhømfjell og Kvenntjønnane naturreservat (utvidelse) Nissedal og Gjerstad kommuner, Telemark og Aust-Agder
19. Femdal naturreservat, Fredrikstad kommune, Østfold
20. Gansrød naturreservat, Fredrikstad kommune, Østfold
21. Halasbukjølen naturreservat, Åmot kommune, Hedmark
22. Valsjøberget og Andråsberget naturreservat (utvidelse), Rendalen kommune, Hedmark
23. Verdensløpet naturreservat, Våler kommune, Hedmark
24. Stordalen naturreservat, Gloppen og Stryn kommuner, Sogn og Fjordane
25. Ytamo naturreservat (utvidelse), Luster kommune, Sogn og Fjordane
26. Hisdalen naturreservat (utvidelse), Sunndal og Tingvoll kommuner, Møre og Romsdal
27. Durmålhaugen naturreservat, Tingvoll kommune, Møre og Romsdal
28. Åfarhaugen naturreservat, Sunndal kommune, Møre og Romsdal
29. Storvika naturreservat, Selbu kommune, Sør-Trøndelag
30. Drøydalen naturreservat, Holtålen kommune, Sør-Trøndelag

31. Rabbolen naturreservat, Orkdal kommune, Sør-Trøndelag
32. Almlia naturreservat, Orkdal kommune, Sør-Trøndelag
33. Murudalen naturreservat (utvidelse), Bjugn kommune, Sør-Trøndelag
34. Mølmannsdalen naturreservat, (utvidelse), Røros kommune, Sør-Trøndelag
35. Gråura naturreservat (utvidelse), Oppdal kommune, Sør-Trøndelag
36. Blåberget naturreservat/Geavstoaiivvi luonddumeahcci, Bardu kommune, Troms

Område nr. 34 ligger på Statskog SF sin grunn, mens de øvrige områdene inngår i ordningen med frivillig vern av privateid skog.

1.1 Hjemmelsgrunnlag og bakgrunn for vernet

Områdene foreslås vernet som naturreservat i medhold av naturmangfoldloven § 34, § 37 og § 62. Vilkåret for å kunne opprette et naturreservat etter naturmangfoldloven § 37 er at arealet enten inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst eller har særskilt naturvitenskaplig verdi.

Naturreservatene skal bidra til bevaringsmålene i naturmangfoldloven § 33, blant annet bokstavene a (*variasjonsbredden av naturtyper og landskap*), b (*arter og genetisk mangfold*), c (*truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter*), d (*større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv*), e (*områder med særskilte naturhistoriske verdier*), g (*økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt*), h (*referanseområder for å følge utviklingen i naturen*).

Verneområdene skal bidra til å oppfylle de nasjonale målene for naturmangfold, særlig mål 2 og 3, som Stortinget sluttet seg til gjennom behandlingen av Meld. St. 14 (2015-2016) Natur for livet:

1. *Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester.*
2. *Ingen arter og naturtyper skal utryddes som følge av menneskelig aktivitet, og utviklingen for truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres.*
3. *Et representativt utvalg av norsk natur skal bevares for kommende generasjoner.*

Meld. St. 14 (2015-2016) legger opp til en videreføring av det langsiktige arbeidet med skogvern, som i all hovedsak vil skje gjennom vern av offentlig eid skog og ved frivillig vern av privateid skog.

Forslaget bidrar også til å nå Stortingets mål om 10 prosent vern av skogarealet, samt internasjonale mål og forpliktelser, jf. bl.a. konvensjonen for biologisk mangfolds artikkel 8, jf. også naturmangfoldloven § 33 bokstav g om økologiske og landskapsmessige sammenhenger.

Vern av områdene mot ulike typer inngrep bidrar til å bevare norsk naturmangfold, jf. naturmangfoldloven § 33 bokstav a, b og c. Skogvern er vurdert som et effektivt virkemiddel for å sikre norsk naturmangfold, ved at man fanger opp leveområder for et stort antall truede arter.

1.2 Verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget

Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i verneforslag er innhentet i ulike registreringer og kartlegginger som ledd i skogvernarbeidet, blant annet dokumentasjon i "Lokalitetsdatabase for skogområder". Viktige naturfaglige evalueringer som ligger til grunn for prioriteringene i skogvernarbeidet er NINA rapport 54/2002, NINA rapport 535/2010 og NINA rapport 1352/2017.

De foreslåtte verneområdene inkluderer viktige naturtyper og et stort antall truede og nær truede arter. Skogområdene i denne tilrådingen omfatter både områder der ulike

utforminger av barskog er dominerende, og områder med stort innslag av edellauvskog med stor variasjonsbredde i naturtyper og stort artsmangfold. Arealmessig er noen av områdene små, men har likevel høy verneverdi ved at de omfatter sjeldne og truede naturtyper med et høyt biologisk mangfold.

Opprettelsen av verneområdene er med på å bidra til å sikre et nettverk av viktige leveområder for naturmangfoldet i norske skogøkosystem. Viktige verneverdier finnes i form av variasjon i barskogtyper, særlig gammel og urskogpreget skog. Det er påvist et stort antall truede og nær truede arter i områdene.

De viktigste påvirkningsfaktorene på verneverdiene i skogområdene som foreslås vernet er generelt hogst og ulike typer utbygginger, eksempelvis veibygging, hyttebygging og utbygging av vindkraft, vannkraft og kraftlinjer. Vern av de foreslåtte områdene skal gjennom bestemmelser om slike tiltak sikre arealer med viktige vernekvaliteter og bidra til dekning av viktige mangler ved skogvernet. Områdene vil bidra til langsiktig og effektiv bevaring av levested for at stort antall truede arter, og dermed *redusere den samlede belastningen* på arter som har risiko for å dø ut. Verneforskriftene åpner for at flere pågående aktiviteter kan videreføres. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at verneverdiene forringes. For enkelte aktiviteter vil det derfor i tråd med prinsippene om *samlet belastning* være restriksjoner, slik at naturverdiene får en økt beskyttelse. Dette er også i tråd med prinsippene om *miljøforsvarlige teknikker og lokalisering*, samt *miljøforringelser betaler* der hvor det ut fra hensynet til verneverdiene er fastsatt bestemmelser om blant annet ferdsel og infrastrukturtiltak. Ut fra dagens kunnskap om arter og naturtyper i områdene vil de aktivitetene som i henhold til verneforskriftene kan videreføres, med liten grad av sannsynlighet ha vesentlig negativ innvirkning på disse artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene tillater likevel ikke vesentlige inngrep i områdene. KLD vurderer det slik at vernet med stor grad av sannsynlighet vil føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5. KLD anser at *kunnskapsgrunnlaget* er i tråd med kravet i naturmangfoldloven § 8. KLD har ut fra en *føre-var-tilnærming* i verneforslaget vektlagt muligheten for flere påvirkninger av samme slag, eller en kombinasjon av flere ulike påvirkningsfaktorer (*samlet belastning*). Det foreligger etter departementets oppfatning tilstrekkelig kunnskap om naturmangfoldet, påvirkningsfaktorer og effekten av vernet. Føre-var-prinsippet tillegges derfor ikke ytterligere vekt i denne saken.

For nærmere beskrivelse av verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget, jf. naturmangfoldloven kapittel II, vises det til omtalen av det enkelte verneområde i kapittel 7.

1.3 Andre interesser

Historisk har skogene blitt utnyttet i ulik grad til bl.a. skogsdrift, beite, jakt og friluftsliv. Det er ikke aktuelt å fortsette med skogbruk i områder som vernes som naturreservater der formålet er å ta vare på naturverdier knyttet til skog. Aktiviteter som f.eks. utmarksbeite, jakt, fiske og friluftsliv vil i stor grad kunne fortsette som tidligere.

Det går veier inn i noen av de foreslåtte verneområdene.

Det er eksisterende kraftledninger i områdene 1 Linddalsfjellet og Sydalen, 7 Kvåsfossen og 19 Femdal. For disse områdene er det omforente bestemmelser i verneforskriftene om drift, vedlikehold og oppgradering/ fornyelse av kraftledninger.

Verneforslaget omfatter areal som grenser til reguleringsmagasin som brukes til vannkraftproduksjon i området 29 Storvika. Også tidligere etablert naturreservat grenser til samme reguleringsmagasin. Under saksbehandlingen har det ikke framkommet planer om å heve høyeste regulerte vannstand (HRV) for reguleringsmagasinet.

Område 25 Ytamo grenser til Vigdøla hvor søknad om kraftutbygging av dette vassdraget er under konsesjonsbehandling. KLD presiserer at grensen for det foreslåtte naturreservatet ikke omfatter vannstrengen, slik at verneområdet vil grense inntil vassdraget. Det er i arbeidet med skogvernsaken ikke påvist viktige fuktighetsavhengige verneverdier i skråningen ned mot Vigdøla. Vern av naturreservatet vil derfor ikke ha betydning for konsesjonsbehandlingen.

I området 1 Linddalsfjellet og Sydalen er det kartlagt et småkraftpotensial på 1,5 GWh med anslått utbyggingspris over 7 kr/kWh. I område 36 Blåberget er verneforslaget i konflikt med et kartlagt småkraftpotensial på 2 GWh til et antatt normalt kostnadsnivå. Det er vurdert at i disse tilfellene veier verneinteressene tyngre enn tap av energipotensiale. For øvrig berører forslaget ikke kjente planer om utbygging av vannkraft eller vindkraft, kjente potensialer for vannkraft eller vindkraft, eller kjente planer om bygging av nye kraftledninger.

For område 8 Lone uttaler Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) at nyere befaringer og upublisert materiale viser at det i eksisterende naturreservat og i foreslått utvidelse fins forekomster i området som kan være av mulig framtidig økonomisk interesse. Etter en helhetlig vurdering fraråder imidlertid ikke DMF vern av området.

Områdene 30 Drøydalen inngår i Riast/Hylling reinbeitedistrikt og område 36 Blåberget inngår i reinbeitedistrikt Hjertind - Altevatt - Fagerfjell.

Klima- og miljødepartementet viser til at verneplanen er utredet i henhold til gjeldende lovverk, samt at ulike interesser er blitt bredt belyst og vurdert blant annet gjennom høringene. Naturmangfoldloven § 14 er på denne bakgrunn oppfylt. Kravene i utredningsinstruksen er oppfylt, og det vises blant annet relevante mål, verneverdier og påvirkningsfaktorer er omtalt i kap. 1.1.-1.5.

Etter avveininger mellom områdenes verneverdier og andre samfunnsinteresser er det underveis i verneprosessen foretatt endringer i vernebestemmelser og avgrensning for foreslåtte verneområder. Med de tilpasninger og presiseringer som er foretatt i verneforslaget, vurderes det at forslaget ikke har vesentlig negative effekter for andre viktige samfunnsinteresser. Det vises for øvrig til omtale av verneområdene i kapittel 7.

1.4 Planstatus

Alt areal i verneplanen er LNF-områder i de respektive kommuners kommuneplaner.

1.5. Konsultasjon med Sametinget

De to områdene Blåberget i Bardu kommune og Drøydalen i Holtålen kommune inngår i reinbeitedistrikter. Områdene Storvika i Selbu kommune, Mølnmannsdalen i Røros kommune og Murudalen i Bjugn kommune inngår ikke i reinbeitedistrikt, men ligger innenfor kommuner som omfattes av konsultasjonsordningen.

Når det gjelder områdene Blåberget og Drøydalen har de aktuelle fylkesmannsembetene vært i kontakt med de berørte reinbeitedistriktene, som ikke har ønsket konsultasjoner.

Klima- og miljødepartementet har gjennomført konsultasjon med Sametinget om saken. Sametingets uttalelser av 12.6.2017 og 27.7.2017 var uteglemt i tilrådingen fra Miljødirektoratet, men Sametingets innspill til departementet i saken er imøtekommet ved endringer av verneforskriften for Mølnmannsdalen, jf. omtale i kap. 7.

Når det gjelder saksbehandlingen for øvrig vises det til Miljødirektoratets tilråding 7. august 2017: <http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Verneomrader/Tilradninger-verneomrader/Tilrading-skogvern-sommeren-2017/>.

2 Viktige endringer under behandlingen av verneplanen

2.1 Navn

Det er under høringene kommet forslag om endring av navn for noen av områdene. Skrivemåten tilrås endret for følgende områder:

- *Lindalsfjellet og Sydalen naturreservat* tilrås endret til *Linddalsfjellet og Sydalen naturreservat*.
- *Vefallnåsa naturreservat* tilrås endret til *Vedfallnosa naturreservat* etter at Kartverket har fastlagt denne skrivemåten i navnesak.
- *Fisketjønnjuvet* naturreservat: Stednavntjenesten har bedt Kartverket reise formell namnesak for Fisketjønn/Fisketjørn og Fisketjørngjuvet/ Fisketjønnjuvet.
- *Lien nordre naturreservat* tilrås endret til *Nordre Lia naturreservat* i samsvar med uttalelsene fra Språkrådet og Kartverket.
- *Solhomfjell-Kvenntjønnane* naturreservat tilrås endret til *Solhomfjell og Kvenntjønnane* naturreservat.
- *Blåberget* naturreservat: Det tilrås at det samiske navnet *Geavstoaivvi luonddumeahcci* føyes til som parallellnavn til Blåberget naturreservat.

2.2 Avgrensning

Etter høring tilrås det enkelte grensejusteringer for følgende områder:

- *Linddalsfjellet og Sydalen*: Det er etter ønske fra grunneier tatt ut et mindre areal langs Yksenskårvegen.
- *Lone*: En grunneier har etter forhandlingene trukket tilbudet. Følgelig utgår heia nord for Tåklia mellom Breistein til Røglefjell og opp mot deler av Mørkvassjuvet naturreservat, samt ca. 10 dekar rundt stølen på Li sameie, gnr./bnr 4/5.
- I utvidelsen av *Asgjerdstigfjell* naturreservat har en grunneier trukket ut et mindre areal inntil en etablert traktorveg i det sørvestre hjørnet av reservatet.
- *Sandvikheia*: Noe areal tilrås tatt ut etter tilråding
- *Vedfallnosa*: Det tilrås en mindre grensejustering på *Elsbutangen*, slik at all innmark blir liggende utenfor naturreservatet.
- *Holtsåsen*: Det tilrås en mindre grenseendring etter høring i nordre del av verneområdet for å unngå konflikt med planer for ny hovedveitrase.
- *Gansrød*: På bakgrunn av eiendomstvist tilrås at det tas ut et areal på ca 5 dekar helt øst i verneforslaget.
- *Verdensløpet*: Noen arealer tilrås tatt ut pga lav verneverdi. Langs veien sørvest i området tilrås vernegrensen lagt 10 m fra veikant.
- *Stordalen*: Etter at verneforslaget ble sendt på høring, har arvingene til en eiendom i Stryn kommune ikke blitt enige om å skrive under på avtale om frivillig vern, slik at arealene som ligger under dette gnr/bnr eller i sameie må tas ut av verneforslaget.
- *Mølnmannsdalen*: Etter forslag fra Røros kommune tilrås et areal på 25 dekar i vest tatt ut av verneforslaget.

- Blåberget: Et større areal nord for gnr 22 bnr 3 er tatt ut av verneforslaget da arealet er omgjort til sameie for flere grunneiere gjennom jordskiftesak.

2.3 Verneforskriftene

Det er etter høringen foretatt noen mindre endringer i forslagene til verneforskrifter. Dette skyldes dels tilpasning til naturmangfoldloven og til mal for naturreservater, dels kommentarer i innkomne høringsuttalelser og et generelt ønske om at forskriftene blir mest mulig like for forhold som gjelder samme tema. Ved større utvidelser av eksisterende naturreservater, tilrås verneforskriften opphevet og erstattet med en ny som omfatter hele området. KLD vurderer at endringene ikke har betydning for avtalene om frivillig vern som er inngått med grunneiere.

3 Oppheving og endring av tidligere vernevedtak

Følgende eksisterende vernevedtak foreslås opphevet som følge av den nye verneplanen:

1. Forskrift 9. desember 1977 nr. 4183 om fredningsbestemmelser for Lindalen naturreservat, Evje og Hornnes kommune, Aust-Agder.
2. Forskrift 09.12.1977 nr. 4196 om fredningsbestemmelser for av Røyrmyråsen naturreservat, Lillesand kommune, Aust-Agder.
3. Forskrift 25.01.2013 nr. 88 om vern av Lone naturreservat, Drangedal kommune, Telemark.
4. Forskrift 17.12.2010 nr. 1614 om vern av Asgjerdstigfjell naturreservat, Drangedal kommune, Telemark.
5. Forskrift 02.09.2005 nr. 999 om verneplan for skog, vedlegg 28, Solhomfjell naturreservat, Gjerstad og Nissedal kommuner, Aust-Agder og Telemark
6. Forskrift 26.6.2009 nr. 895 om verneplan for skog, vedlegg 12, fredning av Kvenntjønnane naturreservat, Nissedal og Gjerstad kommuner, Telemark og Aust-Agder
7. Forskrift 21.12.2007 nr. 1640 om fredning av Murudalen naturreservat, Bjugn kommune, Sør-Trøndelag
8. Forskrift 19.12.2008 nr. 1456 om fredning av Mølmannsdalslia naturreservat, Røros kommune, Sør-Trøndelag.
9. Forskrift 19.06.2009 nr. 809 om Verneplan for edellauvskog i Sogn og Fjordane. Vedlegg 11. Fredning av Ytamo naturreservat, Luster kommune, Sogn og Fjordane.

Følgende eksisterende vernevedtak foreslås endret som følge av den nye verneplanen:

1. Forskrift 21.06.2017 nr. 890 om vern av Valsjøberget og Andråsberget naturreservat, Rendalen kommune, Hedmark
2. Forskrift 12.12.2014 nr. 1624 om vern av Hisdalen naturreservat, Sunndal kommune, Møre og Romsdal.
3. Forskrift 25.11.2016 nr. 1369 om vern av Gråura naturreservat, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag

4 Forvaltning, økonomiske og administrative konsekvenser

Miljødirektoratet avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte område. Naturreservatene er små verneområder, som det er lagt til grunn skal forvaltes av de kommunene som ønsker det. Dersom aktuelle kommuner ikke ønsker slik myndighet vil forvaltningsmyndigheten ligge hos Fylkesmannen. Kostnader til merking av grenser, oppsyn m.m. vil dekkes innenfor KLDs eksisterende budsjettposter.

Den viktigste budsjettkostnaden ved skogvern er erstatning til grunneier, i hovedsak for båndlegging av skog og påfølgende tap av hogstinntekt. Kostnadene til forvaltning og

skjøtsel av skog som er vernet er derimot oftest begrensede. Dette fordi skog som vernes som naturreservat i de fleste tilfeller best vil opprettholde og videreutvikle vernekvalitetene ved fri utvikling uten at det er behov for aktive skjøtselstiltak.

I skogvernarbeidet vektlegges at de viktigste skogområdene bør fanges opp ved vern, slik at man sikrer effektiv oppnåelse av de vedtatte målene som er nevnt i kap. 1.1. Områder som er vurdert og ikke ha tilstrekkelige vernekvaliteter, blir tatt ut før det meldes oppstart for verneprosessene. For privateide frivillig vern områder innebærer det at myndighetene takker nei til tilbud om vern.

For å sikre et godt og oppdatert faglig grunnlag for skogvernet gjennomføres regelmessig faglige evalueringer. Det er i 2017 sluttført en slik evaluering, som gir et oppdatert grunnlag for å gjennomføre skogvernet slik at det kan medvirke effektivt til å nå det nasjonale målet om å bevare et representativt utvalg av norsk natur og det nasjonale målet om å bevare arter og naturtyper. Videre er det viktig med god oversikt over hvor de viktigste skog-områdene befinner seg. Som grunnlag for skogvernarbeidet gjennomføres derfor systematiske registreringer av prioriterte skogtyper i skogvernet, eksempelvis kystgranskog, bekkekløfter, edelløvsskog og kalkskog.

Klima- og miljødepartementet vurderer at de foreslåtte verneområdene effektivt vil bidra til å oppnå de mål og føringer Stortinget har vedtatt for skogvernet.

5 HØRING AV VERNEFORSLAGET

Berørte grunneiere, rettighetshavere, kommuner, fylkeskommuner og andre fylkesinstanser, samt aktuelle lokale og regionale organisasjoner og sentrale høringsinstanser, har hatt verneforslagene på høring. Ingen kommuner eller fylkeskommuner går mot noen av de foreslåtte verneområdene.

6. GENERELLE MERKNADER

Høringsuttalelser er oppsummert i kap. 7 under omtalen av hvert enkelt område. I dette kapitlet tas opp uttalelser om generelle tema i verneforslagene. En mer detaljert gjengivelse av høringen fremgår av Miljødirektoratets tilrådninger i saken.

6.1. Miljødirektoratets kommentarer til generelle merknader til avgrensningen

Ved frivillig vern, setter eiendomsforholdene rammer for hvordan verneområdene kan arronderes. I noen tilfeller er det ikke mulig å få med alt areal som har vernekvaliteter. Det kan skyldes at grunneiere ikke ønsker å tilby arealer for frivillig vern, eller at tilbud ikke omfatter alt areal med vernekvaliteter. Det har skjedd flere ganger at arbeid med utvidelser er gjenopptatt som følge av seinere tilbud.

Formålet med vern av de foreslåtte naturreservatene er å ta vare på både ”typiske” skogområder og spesielle/sjeldne/truede elementer i skognaturen. Særlig på deler av Østlandet vil det være nødvendig å verne skogarealer med begrensa verneverdier dersom det skal kunne oppnås et mest mulig representativt skogvern, da skogbruksaktiviteten har vært omfattende her over lang tid.

6.2. Miljødirektoratets kommentarer til verneforskriftene

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer for å tilpasse forskriftene til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Forskriftenes innhold

Miljødirektoratet understreker betydningen av at en både ved utforming av verneforskrifter og forvaltning av områdene, herunder dispensasjonspraksis, legger til grunn et langsiktig perspektiv. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at naturkvalitetene forvitrer. Det er også viktig at den økosystemtilnærmingen som er lagt til grunn i skogvernet reflekteres.

Verneforskriftene innebærer vern av all vegetasjon og alt dyreliv. Det er likevel åpnet for jakt, fiske og sanking av bær og matsopp. Ulike tiltak som kan endre naturmiljøet er forbudt. Dette innbefatter anlegg av ulike slag (midlertidige eller faste), men også tiltak som for eksempel drenering, kalking og gjødsling. For enkelte områder er det i verneforskriften åpnet for visse typer anlegg etter søknad.

Verneforskriftene innebærer et generelt hogstforbud, men det kan etter søknad gis tillatelse til hogst av etablerte plantefelt. I tilfeller der det ikke er aktuelt å ta ut plantede trær på kort sikt, kan det etter søknad gis tillatelse til en begrenset skjøtsel.

Motorferdsel er forbudt, men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig motorferdsel i forbindelse med spesielt nevnte formål. Det understrekes at regelen om ”nødvendig motorferdsel” skal håndheves strengt. Motorferdsel i tilknytning til militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, og gjennomføring av skjøtelses- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten er tillatt. Dette gjelder ikke for øvingsvirksomhet i tilknytning til slike formål. Det er gjort en vurdering for hvilke områder det er aktuelt med en egen dispensasjonshjemmel for øvingsvirksomhet. Utgangspunktet har vært at det ikke er aktuelt å åpne for dette i små verneområder og verneområder som på grunn av sin topografi er lite egnet til slike aktiviteter.

Vedlikehold av eksisterende veier, anlegg, herunder bygninger og eventuelt andre installasjoner som er i bruk på vernetidspunktet, er tillatt. Med vedlikehold menes opprettholdelse av den standard veien, bygningen, anlegget etc. hadde på vernetidspunktet. Vedlikehold omfatter ikke nybygging, oppgradering eller utvidelse. Vedlikehold av for eksempel vei omfatter således tiltak eller arbeid for å holde veien ved like eller opprettholde samme standard som på vernetidspunktet, uten at den endrer karakter. Miljødirektoratet vil ikke tilrå at verneforskriften henviser til vegklasser, da slike standarder kan endres over tid, men tilrår å opprettholde formuleringen om standard på vernetidspunktet. Tiltak som påføring av nytt grusdekke, rensing av grøfter, skifte av stikkrenner og lignende anses som vedlikehold. Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold kan tillates etter søknad, og skal fortrinnsvis skje på snødekt mark.

Miljødirektoratet vil påpeke at restriksjonsnivået ikke er særlig forskjellig mellom de ulike områdene som foreslås vernet. Verneforskriftene er imidlertid utarbeidet gjennom forhandlinger mellom de respektive fylkesmennene og grunneierne. Da må det aksepteres at det kan bli enkelte forskjeller i utformingen av forskriftene. For de områdene der eksisterende verneområder inngår i verneforslagene, vil ny verneforskrift omfatte hele området. For disse arealene kan det medføre større endringer i forhold til gjeldende verneforskrift. For noen områder med mindre utvidelser, opprettholdes eksisterende bestemmelser, som også vil gjelde for utvidelsesarealet.

Miljødirektoratet vurderer at de foreslåtte verneforskriftene ivaretar avveiningen mellom brukerinteresser og verneverdier på en god måte.

Navn

Kartverket forutsetter at vernemyndigheten melder inn navnet på nye naturreservat

til Kartverket for registrering i Sentralt stedsnavnregister (SSR) når vernevedtak er gjort, jf. § 15 i lov om stadnamn av 18. mai 1990 nr. 11. Kartverket forutsetter også at kart over verneområdene produseres i samsvar med Miljødirektoratets spesifikasjon. Språkrådet viser til at offentlige instanser er bundet til skrivemåten i sentralt stedsnavnsregister. For å kunne bruke annet navn må det reises formell navnesak.

Miljødirektoratet viser til at endelige vernekart vil bli produsert i tråd med gjeldende praksis. Når det gjelder innmelding av navn på nye verneområder i Sentralt stedsnavnregister vises til kommentarene fra Klima- og miljødepartementet i foredrag til kgl. res. i desember 2015. Departementet viser til «*at Kartverket gjøres kjent med nye vernevedtak gjennom brev fra Klima- og miljødepartementet for å tinglyse vernevedtakene på berørte eiendommer. Da Kartverket også er ansvarlig for Sentralt stedsnavnregister, må det forutsettes at Kartverket samtidig sørger for innmelding til Sentralt stedsnavnregister.*»

Motorferdsel

Generelt skal muligheter for bruk av motorferdsel i verneområder vurderes etter søknad. Miljødirektoratet vil understreke at motorisert uttransport av storvilt (elg og hjort) i utgangspunktet enten skal foregå manuelt eller ved bruk av lett beltekjøretøy hjemlet i § 6. Med lett beltekjøretøy i denne sammenheng menes mindre beltekjøretøy som f.eks. elgtrekk, jernhest og beltegående ATV.

En eventuell tillatelse til bruk av annet motorkjøretøy enn nevnt over, hjemlet i § 7, skal vurderes nøye. Det reelle behovet, samt mulige påvirkninger på naturmiljøet skal vurderes. Forvaltningsmyndigheten kan i sin søknadsbehandling knytte tillatelsen til bestemte traseer. Dette vil særlig være aktuelt for uttransport av elg fra bakenforliggende områder. Det kan også innvilges flerårige dispensasjoner.

I områder med hytter er hovedregelen at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til transport av ved, materialer og utstyr på snødekket mark etter § 7. Slike tillatelser bør normalt styres til fastlagte trasèer. Fastsetting av trasè bør gjøres ved søknadsbehandling eller som en del av utarbeidelse av forvaltningsplan. Motorisert transport i forbindelse med vedlikehold bør skje på snødekt mark med bruk av snøscooter. I unntakstilfeller kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til barmarkskjøring for transport av materialer til vedlikehold. Dette bør normalt kun være for vedlikeholdsbehov av akutt karakter.

I verneforskriftenes § 7 er det åpnet for at det etter søknad kan gis dispensasjon til bruk av motorferdsel knyttet til ulike formål. Der hvor bestemmelsene ikke spesifiserer om slik transport skal skje med beltekjøretøy på snødekt mark, med lufttransport eller på barmark, skal det ved vurderingen av den enkelte dispensasjonssøknad legges til grunn at transporten fortrinnsvis bør skje med beltekjøretøy på snødekt mark eller med lufttransport. Transport på barmark er kun aktuelt når transport med beltekjøretøy på snødekt mark eller lufttransport er vanskelig gjennomførbart og forøvrig når det er spesielle forhold som tilsier det, og forutsetter at slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter.

Kraftlinjer

I områder med eksisterende energi- og kraftanlegg er utgangspunktet at anlegget skal kunne drives og vedlikeholdes på en sikkerhetsmessig og økonomisk forsvarlig måte. Forskriftsmalene har standardbestemmelser som åpner for drift og vedlikehold av anlegg, og motorferdsel i forbindelse med akutt utfall på kraftlinjer. Forskriftsmalen fastsetter søknadsplikt for motorferdsel utover dette. Dette for at forvaltningsmyndigheten blant

annet skal ha mulighet til å kunne styre hvilke typer kjøretøy som benyttes og til hvilken tid eller etter hvilken trasé kjøringen skal skje. Dispensasjonsordninger tas ikke inn for å hindre nødvendige tiltak eller nødvendig kjøring, men fordi det i enkelte sårbare områder er ønskelig å styre bruken av kjøretøy slik at det ikke oppstår unødvendige konflikter og skader på naturmiljøet.

Foruten drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg, og nødvendig istandsetting ved akutt utfall, skal det også åpnes for oppgradering/fornyelse av eksisterende kraftanlegg og kraftlinjer for heving av spenningsnivå og øking av linjesnitt når dette ikke fører til vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet.

Miljødirektoratet forholder seg til den enighet som har vært om bestemmelsene om drift og vedlikehold av kraftanlegg, og tilrår ikke endringer i forskriftene på dette punktet.

Start og landing med luftfartøy

Miljødirektoratet vurderer at start og landing med luftfartøy er uønsket i naturreservatene, og at dette bør tydeliggjøres og synliggjøres ved å ta inn et forbud i verneforskriften.

Gjennom forskrifter vedtatt ved kgl. res. 12.12.2014 ble Forsvarsbyggs ønske om at landing og start med forvarets luftfartøy gis automatisk unntak, tatt inn i forskriftene.

Miljødirektoratet har derfor lagt dette inn i alle forskriftene. De aktuelle forslagene er skog- og andre utmarksområder. En antar at start og landing eventuelt vil bli meget sjeldne foreteelser og ikke utgjøre noen trussel mot områdene som sådan.

Beiting

Landbruksdirektoratet anfører at dersom det er aktuelt med beite, bør det være generelt unntak for beite og utsetting av saltstein, og at det i spesifiserte unntak bør være åpning for oppsetting av gjerder, samt nødvendig motorferdsel i den forbindelse og ved utsetting av saltstein, samt unntak for uttransport av syke og skadde beitedyr.

Miljødirektoratet viser til at for de områdene der beiting er aktuelt, er det gjort en vurdering av om forskriften skal åpne for utsetting av saltsteiner. For de fleste områdene er det vurdert at dette er et tiltak som i liten grad berører verneverdiene i særlig grad, og det er derfor tatt inn en unntaksbestemmelse om mulighet for utsetting av saltsteiner. For noen områder vurderes dette tiltaket å ha betydning for verneverdiene, og i disse områdene åpner ikke forskriftene for dette. Det samme gjelder oppsetting av gjerder; for de områdene der dette vurderes som aktuelt, er det tatt inn som spesifisert unntak i § 7.

Landbruksdirektoratet ber om at det i verneforskriften tas inn hvordan og hvor melding om uttransport av syke og/eller skadde beitedyr skal skje, og at det må være mulig å sende slik melding også utenom ordinær arbeidstid. Fylkesmannen i Østfold tilrår at melding om uttransport av syke og skadde bufe kan skje etter at uttransport er foretatt. Miljødirektoratet viser til at forskriftene må være relativt generelle for at de skal kunne stå seg over tid, slik at det blir vanskelig å være mer presis enn at det skal meldes til ansvarlig oppsyn.

Miljødirektoratet støtter derfor ikke forslagene. Det er vanlig praksis at det kan gis melding pr. sms eller epost også utenom vanlig arbeidstid og at melding kan gis i ettertid om det ikke er praktisk mulig å gjøre det før transporten skjer. Presiseringer omkring dette gjøres når det utarbeides forvaltningsplaner, men mange områder har ikke forvaltningsplan.

Terrengsykling

Norsk organisasjon for terrengsykling (NOTS) anfører at frilufsloven hjemler fri sykling på stier, at vanlig sykling kun har begrenset skadeevne, og at sykling er blitt en aktivitet som utøves til alle årstider.

Hovedregelen i friluftsløven er at det i skogområder er tillatt å sykle på vei eller sti når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. På fjellet er det også tillatt å sykle utenfor sti. I kgl. res. 12.12.2014 om verneplan for skog ble sykling (samt riding og bruk av hest og kjerre) tatt inn som unntak på veger/stier i de fleste områder, ved at forbud mot sykling/riding/hest og kjerre ble gjort gjeldende utenom stier og veger merket på kart. Miljødirektoratet forholder seg til føringene i vedtatte kgl.res for skogvern og tilrår at det i alle forskriftene tas inn bestemmelser om at sykling, (samt riding og bruk av hest og kjerre) tillates på eksisterende stier og veier, dersom det ikke er særskilte naturfaglige hensyn som tilsier at sykling bør være forbudt på bestemte stier eller i bestemte områder. Selv om regulering av sykling i skogområder følger av friluftsløven, mener direktoratet det er hensiktsmessig at regulering av sykling tas inn i verneforskriften sammen med regulering av andre aktiviteter i verneområdet, også i områder hvor det åpnes for sykling på alle eksisterende stier i området. Direktoratet har derfor tatt inn standardbestemmelsen om sykling også i områder hvor dette ikke er tilrådt av fylkesmannen. Miljødirektoratet tilrår at stier og veier som det tillates sykling på, avmerkes på vernekartet slik at det går klart fram hvilke traseer som kan benyttes til dette formålet. For de områdene der forskriften sier det skal utarbeides forvaltningsplan, kan forvaltningsplanen vise hvilke stier og veier hvor sykling tillates. For et fåtall områder der det ikke er kjente stier, har fylkesmannen foreslått et generelt forbud mot sykling i verneforskriften. For disse områdene tilrår Miljødirektoratet at det før vernevedtak foretas en nærmere gjennomgang av området for å undersøke om det finnes eksisterende stier innenfor vernegrensen.

Miljøtilpasset reiselivsvirksomhet

Norges Skogeierforbund ber om at det i alle forskriftene tas inn en bestemmelse som åpner for at det kan gis tillatelse til miljøtilpasset næringsvirksomhet.

Miljødirektoratet har lagt til grunn at der det under forhandlingene med grunneierne eller gjennom høringsprosessen er fremmet ønske om at dette skal inn i forskriften, er en slik bestemmelse tatt inn. Dette punktet står ikke i malen for naturreservater, slik at det blir ikke tatt inn automatisk dersom det ikke fremmes ønske om det. Generelt er det ikke ønskelig at verneforskriftene blir mer omfattende enn nødvendig. Da det er enighet om at det skal være mulig å søke om å bruke naturreservater til miljøtilpasset næringsvirksomhet etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten, tilrår Miljødirektoratet at dette punktet ikke inngår i verneforskriftene, men at det stadfestes at det generelt er åpning for å søke om dette i alle skogreservater.

6.3. Klima- og miljødepartementets generelle merknader til forskriftene

Kulturminner og kulturmiljøer

Det forutsettes et tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og naturforvaltningsmyndighetene i enkeltsaker om kulturminner og kulturmiljøer innenfor de foreslåtte verneområdene. Istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av både fredete og ikke-fredete kulturminner skal skje på en slik måte at både natur- og kulturminneverdier ivaretas på best mulig måte. Slike tiltak avklares derfor med forvaltningsmyndigheten for verneområdene, slik at verneverdiene ikke forringes. Forskriftenes punkter om kulturminner og kulturmiljøer er kun en presisering av kulturminnelovens bestemmelser, som også gjelder innenfor de foreslåtte verneområdene. Klima- og miljødepartementet vil understreke at

inngrep i, istandsetting og skjøtsel av kulturminner og kulturmiljøer som er fredet i medhold av kulturminneloven, bare kan skje etter tillatelse fra kulturminnemyndighetene.

Kraftlinjer

Drift og vedlikehold av kraftlinjer

KLD viser til at bestemmelsene åpner for drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Vedlikehold omfatter blant annet utskifting av komponenter knyttet til kraftledninger (liner, isolatorer, master, traverser m.v.) i samsvar med anleggets tillatte egenskaper i tråd med konsesjon etter energiloven. Oppsetting av master med annen utforming enn eksisterende anlegg, omfattes normalt ikke av bestemmelsene på dette punkt. Ved utskifting av master eller andre komponenter, skal master og komponenter som er mest mulig lik eksisterende benyttes, med mindre overgang til andre typer master og komponenter vil redusere anleggets innvirkning på verneverdiene uten urimelige kostnader eller ulemper for anleggseieren, jf. energiforskriften § 3-4.

Nødvendig skogrydding i kraftlinjetraseer ansees som en del av ordinært vedlikehold av kraftledninger, som kan skje uten søknad. Dette omfatter også nødvendig sikringshogst av enkelttrær langs kraftlinjetraseen. Der hvor grenser for verneområder ligger nær eksisterende kraftlinjer forutsettes det at verneområdet ikke er til hinder for drift og vedlikehold av kraftlinjene.

Istandsetting ved akutt utfall

Ved akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg er det behov for rask istandsetting slik at kunder får strøm og viktige samfunnsfunksjoner kan opprettholdes. I henholdsvis § 4 og § 6 er det derfor tatt inn bestemmelse om at istandsetting, og motorferdsel i den forbindelse, kan gjennomføres uten søknad. I § 6 er det i stedet tatt inn bestemmelse om at det i ettertid gis melding til forvaltningsmyndigheten om motorferdselen.

Oppgradering og fornyelse av kraftledninger

Verneforskriften har i § 4 unntak for oppgradering eller fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linetverrsnitt når dette ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig. Eksempel på tiltak som har liten påvirkning på verneverdiene, og som er tillatt etter dette unntaket, er endring av driftsspenning eller linetykkelse. En forutsetning for dette er at heller ikke anleggsarbeidene skader verneverdiene nevneverdig. Oppgraderinger som innebærer bruk av større eller endrede master kan også omfattes dersom det ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig. Vurderingen av om oppgraderingen eller fornyelsen skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig, vil være en konkret vurdering av tiltakets effekter på det naturmangfoldet som er oppgitt i verneformålet. Jo mer presis og spesifisert formålsbestemmelsen er, desto lettere vil det være å fastslå om vilkåret er oppfylt eller ikke. Eksempel på tiltak som kan skade verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig, er økning av spenningsnivå eller endrede master som medfører behov for å øke ryddebeltets bredde langs kraftlinjen. Et annet eksempel er der man i anleggsfasen har behov for motorferdsel på barmark for å komme inn til mastepunktene med anleggsmaskiner, og slik ferdsel ikke kan skje i eksisterende ryddebelte. Slike tiltak vil kreve søknadsbehandling etter § 7.

Søknadspliktig oppgradering eller fornying av kraftledninger (§ 7)

Oppgradering eller fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under § 4, og som er nødvendig for å holde anlegget i tilfredsstillende driftssikker stand, skal behandles etter søknad. Dette gjelder først og fremst tiltak som har potensial til å skade verneverdiene nevneverdig. Vurderingen blir dermed en avveining mellom tiltakets samfunnsmessige betydning og hensynet til verneverdiene. Hensikten med konkret søknad er å etablere en kontakt mellom tiltakshaver og forvaltningsmyndigheten for verneområdet med sikte på å drøfte avbøtende tiltak, slik at mulige negative konsekvenser for verneverdiene i størst mulig grad reduseres og dermed synliggjøres allerede i søknaden. Hensikten er ikke å diskutere nedleggelse eller dramatiske omlegginger av det eksisterende anlegget, men derimot en mest mulig skånsom utforming og mindre justeringer av anlegget. Departementet legger derfor til grunn at det i de fleste tilfeller vil være mulig å komme frem til løsninger som ivaretar behovet for nødvendig oppgradering eller fornyelse. Opprettholdelse av luftledning i det samme området skal normalt aksepteres. Ved vurderingen skal det legges vekt på netteiers plikter etter energiloven til å sørge for å holde anlegget i tilfredsstillende driftssikker stand, herunder sørge for vedlikehold og modernisering som sikrer en tilfredsstillende leveringskvalitet. Ved vurderingen skal det også legges vekt på plikten til ved planlegging, utførelse og drift av elektriske anlegg å sørge for at allmennheten påføres minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren. På bakgrunn av dette mener Klima- og miljødepartementet at vernet er forenelig med energiforsyningen som berører områdene. Det vises for øvrig til omtalen av områdene i kap. 7.

Eventuell drift av framtidige funn av forekomster av mineralske ressurser

Regjeringen er opptatt av å legge til rette for fremtidig vekst i mineralnæringen. Skogområdene som forslås vernet, kan inneholde mineralforekomster som kan gi grunnlag for fremtidig verdiskaping og næringsutvikling. Vern av de foreslåtte skogområdene utelukker ikke muligheten for eventuell utnyttelse av funn av betydelige mineralressurser dersom slik virksomhet kan skje på en miljømessig forsvarlig måte.

Dersom ny kunnskap i framtiden viser at det fins viktige forekomster av mineralske ressurser i verneområdene, må eventuell utdrift av disse forekomstene vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle ut fra den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48. Denne lyder: *”Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot verne-vedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.”*

Skogvernområdene er generelt relativt små, noe som innebærer at avstanden mellom vernegrense og en eventuell påvist drivverdig mineralressurs ofte kan være relativt liten. Dette øker de tekniske mulighetene for at eventuell utdrift av mineralforekomster som pr. i dag ikke er kjent, kan foretas uten at tiltaket har vesentlig negativ virkning på naturkvalitetene i verneområdet. Dette kan for eksempel gjøres ved underjordisk drift med uttakssted utenfor verneområdet.

Det kan likevel ikke utelukkes at det kan være aktuelt å benytte dagdrift i verneområdet for å utvinne mineraler med et betydelig verdiskapingspotensial. Dersom underjordisk drift med uttakssted utenfor verneområdet ikke er mulig, vil eventuell utvinning av mineralforekomster ved dagdrift måtte vurderes etter § 48 i naturmangfoldloven. Når

tiltaket behandles etter denne generelle dispensasjonsbestemmelsen vil hensynet til vesentlige samfunnsinteresser bli vurdert og avveid opp mot verneinteressene.

Motorferdsel på barmark

Det er i enkelte tilfeller i verneforskriftens § 7 åpnet for at det etter søknad kan gis dispensasjon til bruk av motorferdsel for ulike formål. Der hvor bestemmelsene ikke spesifiserer om slik transport skal skje med beltekjøretøy på snødekt mark, med lufttransport eller på barmark, skal det ved vurderingen av den enkelte dispensasjons-søknad legges til grunn at transporten fortrinnsvis bør skje med beltekjøretøy på snødekt mark eller med lufttransport. Transport på barmark er kun aktuelt når transport med beltekjøretøy på snødekt mark eller lufttransport er vanskelig gjennomførbart, og forutsetter at slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter.

Nødvendig transport av ved, materialer og utstyr til hytter

Enkelte verneforskrifter kan i § 7 ha bestemmelser som åpner for nødvendig transport av ved, materialer og utstyr til hytter. Det legges til grunn at slik transport fortrinnsvis bør skje på veier, eller alternativt med beltekjøretøy på snødekt mark, bl.a. fordi det her ofte er snakk om betydelig vekt som skal transporteres og betydelig potensialet for sporskader. Transport på barmark utenfor veier er aktuelt kun i enkelte spesielle tilfeller hvor transport med beltekjøretøy på snødekt mark ikke er mulig eller praktisk gjennomførbart, og dersom slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter. Dette må vurderes konkret i det enkelte tilfellet.

Utsetting av saltstein og oppsetting av gjerder

Generelt er det slik at hvis det skulle oppstå behov i framtida som ikke er regulert i den enkelte forskrift, kan slike tiltak vurderes etter forskriftens generelle dispensasjonsbestemmelse i § 8. KLD legger imidlertid til grunn at selv om nåværende grunneier ikke har sett behov for utsetting av saltstein eller oppsetting av gjerder kan behovet endre seg i framtida, og det kan da være hensiktsmessig at dette er omtalt i forskriftene.

Forutsetningen er at tiltakene kan gjennomføres uten å skade verneverdiene. Saltsteiner tiltrekker seg både husdyr og hjortevilt og kan lokalt føre til betydelig tråkkslitasje og gjødselpåvirkning omkring saltsteinene. Også gjerder kan føre til tråkkslitasje. For enkeltområdene i denne vernesaken legges følgende til grunn for å ivareta natur som er sårbar for slitasje og tråkk som kan følge av utsetting av saltstein og oppsetting av gjerder:

- For områder som er vurdert som relativt robuste mht. slitasje og tråkk og samtidig av en viss størrelse er det tatt inn et punkt i forskriften om utsetting av saltstein under § 4, og under § 7 et punkt om oppsetting av gjerder i forbindelse med beiting samt et punkt om nødvendig motorferdsel i forbindelse med utsetting av saltstein og oppsetting av gjerder.
- For enkelte områder som har innslag av sårbar natur mhp. slitasje og tråkk er punktet om utsetting av saltstein plassert under § 7, da man må kunne sikre bl.a. at plassering av saltstein ikke skjer i sårbare områder.
- For små områder som er sårbare for slitasje og tråkk er nevnte punkter ikke tatt inn i forskriften. Her kan også saltstein og gjerder oftest plasseres utenfor områdene.
- Det er også lagt vekt på om beiting er aktuelt, eksempelvis i svært bratt terreng.

Forholdet til matloven

I de spesielle tilfeller hvor det er behov for å sette inn tiltak etter lov av 19. desember 2003 nr 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) vil dette kunne dispenseres for etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. En eventuell dispensasjon skal iverksettes uten opphold i henhold til de tiltak loven krever.

Sykling på veier og stier

Det er generelt åpnet for sykling på eksisterende veier og stier som er vist på vernekartet, unntatt hvis verneverdiene i området er vurdert som sårbare for slik påvirkning. Dette i samsvar med Meld. St. 18 2015-2016 *Friluftsliv*. I enkelte områder fins ikke stier eller veier, og sykling er da følgelig ikke tillatt.

Idrettsarrangementer og andre arrangementer

Departementet har endret formuleringen om arrangementer i § 3, som tidligere hadde ordlyden "*Bruk av naturreservatet til idrettsarrangementer og andre større arrangementer er forbudt*" til ordlyden "*Bruk av naturreservatet til større arrangementer er forbudt.*" Den nye formuleringen omfatter både idrettsarrangementer og andre arrangementer, og avgrensningen til større arrangementer gjelder uansett type arrangement.

Annet

Utover de endringene som er nevnt over har KLD foretatt mindre justeringer av forskriftene, i hovedsak av teknisk art. KLD slutter seg for øvrig til Miljødirektoratets vurderinger i kap. 6.

7. Merknader til det enkelte område

Nedenfor er gjengitt sentrale opplysninger om saksbehandlingen for de enkelte områdene, viktige høringsinstansers hovedsynspunkter og hovedinnholdet i vurderinger og tilrådinger fra fylkesmennene og Miljødirektoratet. For detaljert omtale av de samme tema samt lister over høringsinstanser vises det til Miljødirektoratets tilråding. Verneverdiene i det enkelte område er beskrevet i tilrådingene fra Miljødirektoratet. Under "inngrep" nedenfor oppgis tekniske inngrep for de områdene der man kjenner til slike inngrep.

Felles omtale av områdene nr. 1- 7 i Aust-Agder fylke og Vest-Agder fylke

Hovedsynspunkter i høringen

Aust-Agder fylkeskommune finner det forvirrende at bålbrenning er forbudt i §3 og tillatt i § 4, og anbefaler at det kommer klarere fram om bålbrenning er forbudt eller tillatt.

WWF mener det i Haresteinheia er tatt med ikke verneverdig areal som kunne vært utelatt, mens kjerneområde 5 i Linddalsfjellet og Sydalen ikke med i forslaget slik det burde.

NVE mener det er viktig med unntak for motorisert ferdsel ved nødvendig vedlikehold og oppgraderinger av energianlegg.

Fylkesmannens kommentarer til høringsuttalelsene:

Fylkesmannen viser verneforskriftene er bygget opp slik at en del tiltak og aktiviteter generelt er forbudt av hensyn til verneverdiene. Samtidig gjøres det en vurdering for det enkelte verneområdet om det evt kan gjøres unntak for noen av disse generelle forbudene fordi det ikke vil være til skade for verneverdiene i det enkelte tilfelle.

1. **Linddalsfjellet og Sydalen naturreservat (utvidelse), Eyje og Hornnes kommune, Aust-Agder**

Utvidelse 4641 dekar, hvorav 3406 dekar produktiv skog. Nytt totalareal 4789 dekar.

Hovedsynspunkter i høringen NVE ber om at forskriften ikke hindrer skogrydding i ryddebeltet til eksisterende og planlagte linjer, eller drift og vedlikehold av dette nettet. WWF påpeker at kjerneområde 5 ikke er med i forslaget, noe det burde. To privatpersoner ønsker videreføring av etablerte aktiviteter samt normal bruk og vedlikehold av eksisterende bygninger.

Fylkesmannen viser til at kjerneområde 5 ikke er med etter ønske fra grunneier. Bruk av traktorveien og kjerreveien med traktor og lettgående terrengkjøretøy må vurderes etter søknad om dispensasjon. Fylkesmannen kan ikke åpne for generell uttransport av felt vilt med lett terrenggående kjøretøy uten belte. Fylkesmannen tilrår vern med de endringer som fremgår av forskriften, hvor innspill fra NVE er tatt til følge, og innspill fra to privatpersoner er delvis tatt til følge.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Linddalsfjellet og Sydalen naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6 og slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Linddalsfjellet og Sydalen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

2. **Torehei naturreservat (utvidelse), Lillesand kommune, Aust-Agder fylke**

Utvidelse 270 dekar, hvorav 250 dekar produktiv skog. Nytt totalareal 325 dekar.

Hovedsynspunkter i høringen

To grunneiere ønsker å kjøre traktor på den gamle skogsveien i Toredalen og 4-hjuling på andre egnede stier/traktorsleper i forbindelse med å rydde stiene for veltede trær og ta ut dette som ved. Alternativt ber de om at grensen endres. Stien langs Toredalen kan tåle en viss belastning fra hest og sykkel, men ellers i naturreservatet bør dette forbys. Språkrådet tilrår skrivemåten Toreheia.

Fylkesmannen anbefaler i samråd med grunneier navnet Torehei. Eksisterende stier og traktorvei kan ryddes for nedfallstrær, slik at disse kan benyttes. Nedfallstrær kan i utgangspunktet benyttes til ved, men trær av viktig biologisk betydning skal ligge igjen i verneområdet for bevaring av biologisk mangfold. Dette gjelder i første rekke store trær f.eks. eik, alm, lind og barlind. Disse trær bør legges til side istedenfor å kuttes opp. Det kan gis tillatelse til kjøring på traktorveien eller stier etter søknad, jf. §7 f. Belastningen for verneområdet med ridesenter og travpark er så stor at det kun åpnes for ridning og sykling på traktorveien gjennom Toredalen. Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder anbefaler opprettelse av Torehei naturreservat med endringer som nevnt over.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Torehei naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til at verneforskriften åpner for ryddig av nedfallstrær på eksisterende stier, inkludert eventuell nødvendig motorferdsel som vurderes

etter søknad. Ut fra hensyn til områdets verneverdier og naturreservatets verneformål åpnes det ikke for uttak av nedfallstrær. Slike døde trær er viktige for bevaring av truede arter i området. Nedfallstrær som ryddes bort fra stiene skal legges til side og forbli i naturreservatet. Disse presiseringene er avklart med grunneier. Departementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Torehei naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

3. **Styggetjønnåsen naturreservat, Froland kommune, Aust-Agder fylke**

Totalareal 429 dekar, hvorav 386 dekar produktiv skog.

Det er ingen høringsuttalelser om dette området. **Fylkesmannen** tilrår opprettelse av Styggetjønnåsen naturreservat i tråd med høringsforslaget.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Styggetjønnåsen naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Styggetjønnåsen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

4. **Haresteinheia naturreservat, Froland kommune, Aust-Agder fylke**

Totalareal 1339 dekar, hvorav 1097 dekar produktiv skog.

Hovedsynspunkter i høringen

NVE påpeker at vern ikke må ikke være til hinder for drift og vedlikehold av Vassfossen kraftverk og tilknytningsledningen. Risdal Energi AS eier anleggene. De kan ikke se at Risdal Energi AS står på adresselisten for høringen, og ber om at Risdal Energi AS også får anledning til å uttale seg om denne verneplanen.

Fylkesmannen anser NVEs innspill som ivaretatt i og med at både kraftstasjon og tilknytningsledninger ligger på utsiden av naturreservatet. Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Haresteinheia naturreservat.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Haresteinheia naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Haresteinheia naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

5. **Romeheia naturreservat, Froland kommune, Aust-Agder fylke**

Totalareal 2129 dekar, hvorav 1932 dekar produktiv skog.

Hovedsynspunkter i høringen:

NVE påpeker at vern ikke må være til hinder for skogrydding i ryddebeltet til eksisterende og planlagte linjer, eller for drift og vedlikehold av dette nettet.

To privatpersoner ønsker å kunne rydde og legge til rette for ei rundløype på Skavleheia.

Fylkesmannen viser til at vernegrensen flyttet for å ivareta tilgangen til kraftlinja. Fylkesmannen er positiv til sti, men ønsker en dialog og befaringsdag om ryddingen og

merkingen av stien. Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Romeheia naturreservat med slike endringer som er nevnt ovenfor

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Romeheia naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Romeheia naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

6. **Bjoruvstøl naturreservat, Bygland kommune, Aust-Agder fylke**

Totalareal 967 dekar, hvorav 793 dekar produktiv skog.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Bjoruvstøl naturreservat.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Bjoruvstøl naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Bjoruvstøl naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

7. **Kvåsfossen naturreservat, Lyngdal kommune, Vest-Agder fylke**

Totalareal 280 dekar, hvorav 265 dekar produktiv skog.

Hovedsynspunkter i høringen

Landbruksdirektoratet ber om at det i § 4 tas inn unntak for beiting og utsetting av saltsteiner, og bestemmelse om tillatelse til motorisert ferdsel dette og oppsetting av gjerde. NVE påpeker at Agder Energi Nett har en distribusjonsnettslinje som krysser området. Statnett har en 300 kV forbindelse på strekningen Kristiansand – Fedå, og er i gang med å oppgradere denne til 420 kV i samme trase. Vernebestemmelsene må ikke være til hinder for skogrydding i ryddebeltet til eksisterende og planlagte linjer, eller for drift og vedlikehold av dette nettet.

Fylkesmannen anser ikke beiting som en aktuell problemstilling i naturreservatet, da topografien ikke anses som egnet og det heller ikke vil være gunstig for verneverdiene. Hensyn til ledningsnettet er ivarettatt i verneforskriften. Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Kvåsfossen naturreservat.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Kvåsfossen naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Kvåsfossen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

8. **Utvidelse av Lone naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke**

Utvidelse 8506 dekar, hvorav 6818 dekar produktiv skog. Nytt totalareal 28 567 dekar.

Inngrep: Ved Setervatnet ligger det en gammel seter, ruinene av plassen Bratlia og den restaurerte plassen Kleiva. Det går en traktorveg langs østsiden av Berstadvatnet fram til tunet på det nedlagte småbruket Berstad. Det finnes enkelte gamle driftsveier i området.

Hovedsynspunkter i høringen

En grunneier ber om adgang til å fortsette med utsetting av fisk i Øvre og Nedre Høgheivann, Sætervannet, Svarttjern og Langvannet.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF): Nyere befaringer og upublisert materiale viser at det finnes mange forekomster i området som kan være av mulig framtidig økonomisk interesse, både innenfor eksisterende naturreservat og i den foreslåtte utvidelsen.

På bakgrunn av dokumenterte forekomster av pegmatitt i området og den forestående geologiske kartleggingen bør området unntas fra vern. Likevel har DMF etter en helhetlig vurdering kommet frem til at DMF velger å ikke fraråde vern.

Fylkesmannen viser til at det ikke trengs unntak i verneforskriften for å kunne fortsette med utsetting av fisk. Eventuell drift av mineralske ressurser vurderes etter naturmangfoldloven § 48. Fylkesmannen tilrår grenser som på vedlagt kart.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår utvidelse av Lone naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Lone naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

9. **Utvidelse av Asgjerdstigfjell naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke**
Utvidelse 997 dekar, hvorav 850 dekar produktiv skog. Nytt totalareal 1740 dekar.

Inngrep: Det går fire traktorveger inn i området.

Hovedsynspunkter i høringen

NJFF Telemark ønsker unntak i § 4 for oppsetting av midlertidige mobile jakttårn.

En grunneier ønsker å ta ut et mindre areal fra tilbudet ut mot Grotjønn og unntak for vedlikehold av to traktorveier.

Fylkesmannen viser til at det er unntak for jakttårn, og at det er unntak for vedlikehold av veier i § 4 samt mulighet for søke om tillatelse til motorferdsel til dette. Fylkesmannen tilrår at grensene blir som på vedlagt kart, med de endringer som er foreslått etter høringen.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår utvidelse av Asgjerdstigfjell naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Asgjerdstigfjell naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

10. **Malfjell naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke**
Totalareal 1877 dekar, hvorav 1581 dekar produktiv skog.

Inngrep: Det er nylig anlagt en skuterpreparert skiløype inn i området. Løypa følger delvis samme trase som en merka tursti. På toppen av Østre Malfjell er det en stor varde med en markert bål plass. Her er noe slitasje på vegetasjonen og merker etter hyppig bål brenning.

Hovedsynspunkter i høringen:

Eikenes Hytteforening har levert GPS-spor av aktuelle stier.

Fylkesmannen har lagt GPS-spor inn i vernekartet som merka turstier. Fylkesmannen tilrår for øvrig verneforskrift og avgrensing som i høringsforslaget.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Malfjell naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Malfjell naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

11. **Sandvikheia naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke**

Totalareal 4209 dekar, hvorav 3598 dekar produktiv skog.

Fylkesmannen viser til at en av grunneierne etter at tilråding er sendt Miljødirektoratet, har bedt om at omlag 45 dekar trekkes ut fra tilbudet og at en eldre, enkel traktorveg kan vedlikeholdes og benyttes til uttransport av felt storvilt. Fylkesmannen anbefaler at området blir vernet som naturreservat med slike endringer som nevnt, men for øvrig med verneforskrift og avgrensing som i høringsforslaget.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Sandvikheia naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Sandvikheia naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

12. **Vedfallnosa naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke**

Totalareal 3431 dekar, hvorav 3088 dekar produktiv skog.

Inngrep: Det er en brønn, tre stier/hesteveger og tre traktorveger i området.

Hovedsynspunkter i høringen:

Språkrådet uttaler at er det reist formell navnesak på blant annet navnet på reservatet.

En grunneier ber om å kunne vedlikeholde en brønn, at en del av forslaget som er innmark utgår og unntak for å vedlikeholde turstier.

Fylkesmannen viser til at Statens kartverk har avgjort at skrivemåten Vedfallnosa skal benyttes. Fylkesmannen anbefaler at området vernes som naturreservat med endringer som anmodet av en grunneier, men for øvrig med forskrift og grenser som i høringsforslaget.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Vedfallnosa naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Vedfallnosa naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

13. **Holtsåsen naturreservat, Notodden kommune, Telemark fylke**

Totalareal 278 dekar, hvorav 272 dekar produktiv skog.

Planstatus: LNFR-område (uten spredt bebyggelse) i kommunedelplan for Bergsbygda.

Inngrep: Det er anlagt traktorvei i nedre del av området. Det er gjort avtale om kyststi som i hovedsak følger etablert traktorvei.

Hovedsynspunkter i høringen

NJFF Telemark ber om unntak for midlertidige mobile jakttårn. Statens Vegvesen Region Sør viser til at det i kommunedelplan for Bergsbygda er tegnet inn en vegtrase med og forventer at dette blir hensynstatt i planen. Porsgrunn kommune ønsker at vernegrensene tilpasses tunnelinnslag og bru som vist i kommunedelplanen for Bergsbygda. Kyststien må avmerkes på vernekartet. NVE viser til at en distribusjonsnettslinje grenser til Holtsåsen i nordvestre del av området og ber adgang til motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og oppgradering av denne.

Fylkesmannen har tatt inn bestemmelse om unntak for midlertidige mobile jakttårn. Grensen er justert i tråd med innspill fra Statens vegvesen og kommunen. Kraftlinja ligger utenfor verneområdet og vernegrensen er lagt i kanten av ryddesonen. Det er derfor ikke behov for bestemmelser for motorisert ferdsel for dette. Fylkesmannen anbefaler at området blir vernet som naturreservat med forskrifts- og grenseendring som nevnt over.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Holtsåsen naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Holtsåsen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

14. Høgvollane naturreservat, Skien kommune, Telemark fylke

Totalareal 757 dekar, hvorav 481 dekar produktiv skog.

Inngrep: Det er flere traktorveier i området, og en sender for sikringsradio.

Hovedsynspunkter i høringen:

Svanstul Fjelløp støtter forslaget men ønsker å kunne videreføre fjelløpet.

Fylkesmannen viser til at fjelløpet vil være et søknadspåliggende tiltak etter § 7 d. Fylkesmannen må vurdere søknadene fra gang til gang, men har mulighet for å gi flerårige tillatelser dersom erfaringene med arrangementet skulle gi grunnlag for dette. Sti-traseen er markert på vernekartet og det er gitt et generelt unntak for merking og vedlikehold i § 4 k. Traseen fra vernegrensa i sør og opp mot kollen der sender for sikringsradio ligger er i kartet markert som traktorvei og det er gitt unntak for vedlikehold av veg og sender. Fylkesmannen anbefaler at området blir vernet som naturreservat med slike endringer som nevnt, men for øvrig med verneforskrift og avgrensning som i høringsforslaget.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Høgvollane naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Høgvollane naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

15. Fisketjønnjuvet naturreservat, Kviteseid kommune, Telemark fylke

Totalareal 2045 dekar, hvorav 2042 dekar produktiv skog.

Inngrep: Det går en traktorvei utenfor foreslått vernegrense nord for Darkupåsen og inn i verneområdet to steder vest/nordvest for Darkupåsen.

Hovedsynspunkter i høringen:

Språkrådet påpeker at Statens kartverk har reist navnesak på naturnavnet.

Fylkesmannen legger til grunn at navnesaken er sluttført før vernevedtak og tilrår at Fisketjønnjuvet naturreservat blir vernet med forskrift og avgrensning som i høringen.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Fisketjønnjuvet naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Fisketjønnjuvet naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

16. **Nedre Rønningkåsene naturreservat, Nome kommune, Telemark fylke**

Totalareal 75 dekar, hvorav 75 dekar produktiv skog.

Inngrep: Det går en traktorvei gjennom deler av området.

Det er ingen merknad av betydning i høringen.

Fylkesmannen anbefaler at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og avgrensning som i høringsforslaget.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen tilrår vern av Nedre Rønningkåsene naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Nedre Rønningkåsene naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

17. **Nordre Lia naturreservat, Fyresdal kommune, Telemark fylke**

Totalareal 530 dekar, hvorav 235 dekar produktiv skog.

Hovedsynspunkter i høringen

Språkrådet og Statens kartverk tilrår skrivemåten Nordre Lia i stedet for Lia Nordre.

Arendals Vassdrag Brugseierforening, der Agder Energi Produksjon AS er med, fikk høringsbrevet etter fristen og ønsket å høre dette blant medlemmene. Agder Energi Produksjon uttaler i etterkant at forslaget ikke har konsekvenser for selskapets virksomhet.

Fylkesmannen tilrår at Nordre Lia naturreservat blir verna med den endringen i verneforskriften som er nevnt over og ellers med ordlyd og avgrensning som i høringen.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Nordre Lia naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Nordre Lia naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

18. **Utvidelse av Solhomfjell og Kvenntjønnane naturreservat, Nissedal kommune, Telemark fylke og Gjerstad kommune, Aust- og Vest-Agder fylke**

Utvidelse 6387 dekar, hvorav 4913 dekar produktiv skog. Nytt totalareal 41 752 dekar.

Inngrep: Det går en traktorveg inn fra vest opp langs nordsida av Ormvatn til to bygninger i Ormvasslia. Det er rester av en gammel fløytingsdam ved vernegrensa vest for utløpet av Ormvatn. Helt i sør går en grøft gjennom en liten del av området.

Fylkesmannen har etter befarings med bl.a. grunneier markert vegen til Ormvasslia som traktorveg fram til enden av vatnet. Hytta ved Ormvatn blir merka på vernekartet og i verneforskrifta vil det stå at den kan brukes og vedlikeholdes til den tilstanden hytta har i dag. Fylkesmannen tilrår for øvrig at utvidelse av Solhomfjell-Kvenntjønnane naturreservat med verneforskrift og avgrensing som vist i høringen.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår utvidelse av Solhomfjell-Kvenntjønnane naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår utvidelse av Solhomfjell-Kvenntjønnane i henhold til vedlagte forskrift og kart.

19. **Femdals naturreservat, Fredrikstad kommune, Østfold fylke**

Totalareal 29 dekar, hvorav 26 dekar produktiv skog.

Inngrep: I nord krysser en liten kraftlinje. I sør går en grøft gjennom en liten del av området.

Hovedsynspunkter i høringen

Østfold entomologiske forening påpeker at forvaltning av området bør ta hensyn til den rike floraen.

Fylkesmannen viser til at deler av området trolig er beitet tidligere, noe som betyr at deler av flora og fauna (insekter) over tid kan bli negativt påvirket av en ytterligere gjengroing. Fylkesmannen er enig med Østfold entomologiske forening i at skjøtsel og forvaltning bør vurderes nærmere. Det er aktuelt å utarbeide en forvaltningsplan for området. Fylkesmannen tilrår vern og viser til vedlagte forslag til avgrensning og utkast til verneforskrifter.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Femdal naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Femdal naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

20. **Gansrød naturreservat, Fredrikstad kommune, Østfold fylke**

Totalareal 148 dekar, hvorav 130 dekar produktiv skog.

Inngrep: Skogen er betydelig kulturpåvirket. En gårdvei krysser og det er noen stier og turveier i området. Helt i sør går et gravd dike gjennom en liten del av området. Det er behov for å fristille større eiker særlig i øst, der det er en del plantet gran som bør fjernes.

Hovedsynspunkter i høringen

Fredrikstad kommune understreker betydningen av at tradisjonell friluftsbredning og idrettsaktivitet som ikke skader verneverdiene kan videreføres. Videre ønskes vedlikehold av landbruksgrøfter og muligheter for beiting som ikke skader verneverdiene.

En nabo påpeker an uavklart eiendomstvist etter en tidligere ekspropriasjon.

Statens vegvesen viser til en planlagt sykkelveg langs fylkesveien, men aksepterer grensen siden det er usikkert om den vil bli realisert. Vernegrensen er lagt 3 m fra veikanten, hvilket er tilstrekkelig for drift og vedlikehold av fylkesveien.

Fylkesmannen viser til at ønskene om adgang til turorientering, terrengløp på sti, turvei, kjørevei, samt sykkelritt og hestereitt på turvei og kjørevei, er innarbeidet i forskriften. Muligheter for vedlikehold av en landbruksgrøft er presisert i forskriften (§ 4d). Omtvistet arealet er uten vesentlige verneverdier og er tatt ut av verneforslaget. Fylkesmannen tilrår vern og viser til vedlagte forslag til avgrensning og utkast til verneforskrifter.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Gansrød naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Gansrød naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

21. Halasbukjølen naturreservat, Åmot kommune, Hedmark fylke

Totalareal 6525 dekar, hvorav 4207 dekar produktiv skog.

Inngrep: Det går en vei gjennom området.

Hovedsynspunkter i høringen

Direktoratet for mineralforvaltning viser til at det ligger et grusuttak sørvest for området som ikke ser ut til å bli nevneverdig påvirket av forslag til vern. Direktoratet har derfor ingen merknader.

Fylkesmannen viser til at bestemmelsen om sykling er justert i tråd med vedtak om skogvern 21. juni 2017. Det vil samtidig være naturlig å fjerne verneforskriftens § 6. c. Fylkesmannen tilrår at veg gjennom området blir merket på vernekartet, endringer som nevnt over og før øvrig vern som i høringen. Fylkesmannen tilrår vern og viser til vedlagte forslag til avgrensning og utkast til verneforskrifter.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Halasbukjølen naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Halasbukjølen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

22. Utvidelse av Valsjøberget og Andråsberget naturreservat, Rendalen kommune, Hedmark fylke

Utvidelse 629 dekar, hvorav 612 dekar produktiv skog. Nytt totalareal: 16 450 dekar.

Inngrepstatus: Det går en traktorvei inn i området.

Hovedsynspunkter i høringen

Direktoratet for mineralforvaltning har ikke grunnlag for å anta at en karbonatmineralforekomst vest for området vil komme i konflikt med verneområdet, og har ingen merknad. Landbruksdirektoratet ber om unntak for motorferdsel ved oppsetting av gjerder. Norsk organisasjon for terrengsykling støtter forslaget, men ber om at restriksjonene mot sykling i forskriften endres.

Fylkesmannen anser det ikke forsvarlig å tillate sykling i hele verneområdet ut fra hensyn til verneverdiene, men det er mulig å tillate sykling på eksisterende og egnede stier som er avmerket på vernekartet. Bestemmelsen om sykling er justert i tråd med vedtak om skogvern 21. juni 2017. Det er en traktorvei som delvis går innenfor grensa til frivillig vern-området, denne bør også avmerkes på det endelige vernekartet. Fylkesmannen påpeker behov for å harmonisere reglene i de to områdene og tilrår:

- at området Andrå inkluderes i Valsjøberget og Andråsberget naturreservat som utvidelse.
- at navnet på et eventuelt naturreservat blir *Valsjøberget og Andråsberget naturreservat*.
- at grensene for et eventuelt reservat blir som på vedlagte kart, der overlappende grense mot eksisterende reservat i øst er fjernet.
- at formålsparagrafen stort sett blir som i vedlagte forslag til forskrift § 1, som er uendret fra høringsforslaget.
- at følgende generelle unntak blir med inn i en ny verneforskrift for begge områdene:
 - Utsetting av saltstein.
 - Oppsetting av midlertidige, mobile jakttårn under storviltjakt. Jakttårnene skal fjernes hvert år etter avsluttet jakt.
 - Rydding av eksisterende traktorvei og sti som vist på vernekartet.
 - At unntaket for utsetting av saltstein blir værende i de generelle unntakene fra vernebestemmelsene, ikke i de spesifiserte dispensasjonsbestemmelsene.
 - At verneforskriftens § 5 b endres til *bruk av sykkel og hest og kjerre samt ridning er forbudt, unntatt på traktorveier og stier avmerket på vernekartet*.
 - At verneforskriftens § 6 c fjernes.
 - At det tas inn en bestemmelse i § 7 om at det kan søkes om dispensasjon til nødvendig motorferdsel i forbindelse med oppsetting av gjerder.
 - At følgende spesifiserte dispensasjonsbestemmelser blir med inn i en ny verneforskrift for begge områdene:
 - o Istandsetting og mindre vedlikehold av eksisterende traktorvei og sti som vist på vernekartet.
 - o Oppsetting av gjerder i forbindelse med beiting.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Valsjøberget og Andråsberget naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknader i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Valsjøberget og Andråsberget naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

23. Verdensløpet naturreservat, Våler kommune, Hedmark fylke

Totalareal 4051 dekar, hvorav 3728 dekar produktiv skog.

Hovedsynspunkter i høringen

NOTS ønsker at restriksjonene mot sykling endres og eventuelle forbud begrunnes. Naturvernforbundet i Hedmark går imot å ta med det siste tilleggsarealet som ble tilbudt våren 2016. Denne delen er ikke verneverdig og de mener det vil sende et feil signal både faglig og ressursmessig å verne det området.

En grunneier ønsker mulighet for å sette opp jakttårn i forbindelse med storviltjakt.

Landbruksdirektoratet ønsker at det åpnes for utsetting av saltstein og gjerding i forbindelse med beiting.

Fylkesmannen viser til at tilleggsarealet ble tatt med i høringsforslaget i påvente av kartleggingsresultat, men at det etter at kartleggingsresultatet forelå er tatt ut.

Vernegrensene er derfor noe endret. Sykling i hele verneområdet anses ikke forsvarlig ut fra hensyn til verneverdiene, men det er mulig å tillate sykling på eksisterende og egnede stier som er avmerket på vernekartet. Fylkesmannen tilrår unntak for mobile midlertidige jakttårn, en mindre justering av vernegrensen som gjør forslaget til § 4 g overflødig, bestemmelse om sykling, hest og kjerre som i Valskjøberget og Andråsberget naturreservat, at det tas inn bestemmelse i § 7 om at det etter søknad kan gis tillatelse til utsetting av saltstein og oppsetting av gjerder i forbindelse med beiting.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Verdensløpet naturreservat

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Verdensløpet naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

24. **Stordalen naturreservat, Gloppen og Stryn kommuner, Sogn og Fjordane fylke**

Totalareal ca. 9040 dekar dekar, hvorav ca. 7400 dekar produktiv skog.

Hovedsynspunkter i høringen

Stryn kommune uttaler at dersom grunneierne sine skriftlig framførte interesser i Stordalen og utmarka omkring blir ivaretatt gjennom verneforskrift og avtaler, stiller Stryn kommune seg positiv til at Stordalen blir opprettet som skogreservat slik fylkesmannen forslår.

Fylkesmannen tilrår etter befaring med grunneiere og kommunen mindre endringer i verneforskriften. Dette gjelder unntak for lagring av båt og redskap samt tilretteleggings-tiltak på eksisterende stier. Fylkesmannen mener det bør utarbeides forvaltningsplan for Stordalen naturreservat så snart som mulig etter vernevedtak. Dette vil være viktig både for bruken av naturreservatet og for planlegging av uttak av plantet gran. Fylkesmannen tilrår at Stordalen naturreservat blir opprettet i tråd med avgrensning på vedlagt kart, forslag til verneforskrift, og i tråd med avtaler med grunneierne.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Stordalen naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til at det i § 7 er åpnet for nødvendig motorferdsel for transport av ved, materialer og utstyr til hytter innenfor verneområdet. Det vises til føringer om dette i kap. 6.3. For Stordalen er også transport med luftfartøy aktuelt, da terrenget er så bratt at det ikke er tilgang til begge hyttene i området ved terrengtransport. KLD viser til kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Stordalen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

25. Utvidelse av Ytamo naturreservat, Luster kommune, Sogn og Fjordane fylke

Utvidelse 279 dekar, hvorav 30 dekar produktiv skog. Nytt totalareal 2220 dekar.

Fylkesmannen tilrår at Ytamo naturreservat blir utvidet i tråd med høringsforslaget.

Miljødirektoratet viser til at det i tråd med ny mal er tatt inn unntak for landing og start med Forsvarets luftfartøy. Miljødirektoratet er enig i fylkesmannens vurdering av at dette ikke vil innebære noen større praktisk betydning for vernet. Miljødirektoratet slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Ytamo naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår utvidelse av Ytamo naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

26. Utvidelse av Hisdalen naturreservat, Sunndal og Tingvoll kommuner, Møre og Romsdal fylke

Utvidelse 1469 dekar, hvorav 1184 dekar produktiv skog. Nytt totalareal 4471 dekar.

Inngrep: Det fraflytta bruket Almskåra ligger mellom naturreservatet og sjøen, med adkomst etter en sti som krysser reservatet.

Fylkesmannen tilrår at reservatet fremdeles skal hete Hisdalen naturreservat, at avgrensningen blir i samsvar med høringsforslaget og at verneformålet blir som i høringen.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Hisdalen naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår utvidelse av Hisdalen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

27. Durmålshaugen, Tingvoll kommune, Møre og Romsdal fylke

Totalareal 1412 dekar, hvorav 955 dekar produktiv skog.

Hovedsynspunkter i høringen

WWF Verdens naturfond er positiv til etablering av naturreservatet. De viser også til de store verneverdiene inntil forslaget, og ber fylkesmannen arbeide for å utvide reservatet. Landbruksdirektoratet savner generell åpning i verneforskriften for utsetting av saltsteiner. Direktoratet for mineralforvaltning har ingen merknader til forslaget. De viser til at naturreservatet delvis ligger i et område der det er store ressurser i framtidig uttak av pukk. Vernet vil ikke bygge ned lokaliteten, og de viser til at framtidig pukkdrift kan vurderes som en dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48.

Fylkesmannen peker på usikkerheten ved saltsteinbruk og CWD på hjortevilt.

Fylkesmannen tilrår derfor at dette blir vurdert som søknadspliktig tiltak. Fylkesmannen frarår at det blir lagt føringer for å åpne naturreservatet for pukkdrift i framtida.

Fylkesmannen tilrår at reservatet skal hete Durmålshaugen naturreservat og at avgrensningen og formålet blir som i høringsforslaget.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Durmålshaugen naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Durmålshaugen naturreservat i henhold til vedlagte kart og forskrift.

28. **Åfarhaugen naturreservat, Sunndal kommune, Møre og Romsdal fylke**

Totalareal 622 dekar, hvorav 600 dekar produktiv skog.

Hovedsynspunkter i høringen

Landbruksdirektoratet savner en generell åpning i verneforskriften for utsetting av saltsteiner og oppsetting og vedlikehold av gjerder.

Fylkesmannen viser til vurderingen av saltstein i Durmålshaugen naturreservat, og tar inn bestemmelse om dette i § 7. Fylkesmannen tilrår for øvrig at reservatet skal hete Åfarhaugen naturreservat og avgrensning og verneformål som i høringen.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Åfarhaugen naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Åfarhaugen naturreservat i henhold til vedlagte kart og forskrift.

Felles omtale av områdene nr. 29 -35 i Sør-Trøndelag fylke

Fem områder faller inn under ordningen med frivillig vern og er sendt på felles høring. I tillegg omfatter tilrådingen forslag til en liten utvidelse av Gråura naturreservat i Oppdal kommune, og en utvidelse av Mølmannsdalslia naturreservat i Røros kommune. Det eksisterende naturreservatet og utvidelsesarealene ligger på Statskog SFs grunn.

Hovedsynspunkter i høringen

Bjugn IL orientering er i utgangspunktet positiv til fredningen, men ønsker unntak for turorientering i § 4, eventuelt som et eget ledd i § 7.

Sør-Trøndelag Orienteringskrets viser til at Bjugn IL i 2019 skal arrangere NM i Orientering Ultralangdistanse. Murudalen naturreservat er aktuelt for tur-orientering og i noen grad for traseer og poster for o-løp. Det er viktig at Bjugn IL gis gode rammevilkår for sine aktiviteter. Kretsen foreslår derfor i § 4 unntak for orienteringsaktiviteter, herunder turorientering.

Landbruksdirektoratet viser til at beiting er tillatt i områdene og at det kan settes ut saltsteine, men ikke oppsetting og vedlikehold av gjerder. Det bes om at generelt unntak for oppsetting av gjerde og motorferdsel i den forbindelse.

Norske Samers Riksforbund viser til at verneplanen ikke direkte berører de samiske reinbeiteområdene som er lovfestet i reindriftsloven. Reinbeiteområdene etter reindriftsloven harmonerer imidlertid ikke med de tradisjonelle samiske bruksområdene og den samiske sedvaneretten. De foreslåtte verneområdene ligger i et tradisjonelt samisk kulturlandskap. Vern må ikke være til hinder for framtidig tradisjonell bruk av områdene, hvor det med stor sannsynlighet kan påvises at dagens reindriftnæring i Sør-Trøndelag har sedvanerett. Rettssituasjonen for nevnte områder er uavklart, hvor sedvanerett og alders tids bruk ikke er juridisk vurdert. Det kan ikke utelukkes at samiske kulturminner fins, det er derfor viktig at samiske kulturminner blir identifisert og kartlagt. Forbundet er ikke imot vernet så lenge det ikke er til hinder for samisk livsførsel og framtidig bruk av områdene.

Fylkesmannen viser til at oppsetting av gjerder i forbindelse med beiting er tatt inn i forskriftene § 7 for alle områder, herunder mulighet for nødvendig motorferdsel i den forbindelse. Eksisterende gjerder er å betrakte som et eksisterende anlegg/innretning og motorferdsel for vedlikehold av gjerder kan da tillates etter bestemmelse i § 7.

Fylkesmannen ser derfor ikke behov for å endre forskriftene av hensyn til oppsetting av gjerder for beiting og motorferdsel i den forbindelse.

Fylkesmannen har erfaring med at god dialog med idrettslagene normalt gir løsninger som både ivaretar o-idretten og verneinteressene, også når det gjelder NM i 2019. Både o-løp og turorientering kan i et visst omfang tillates innenfor naturreservater, men en vil ha mulighet til å kunne påvirke omfang, tid og sted mhp. mulige uheldige effekter på sårbare naturverdier. Gjennomføring av o-løp og plassering av turorienteringsposter bør derfor være søkepliktige i naturreservater. Fylkesmannen støtter derfor ikke forslaget om generelt å tillate o-sport i naturreservater.

Samiske interesser og reindrift er hensyntatt i det foreslåtte Drøydalen naturreservat, som ligger innenfor Riast-Hylling reinbeitedistrikt. Dersom det i framtiden skulle avklares at det foreligger samiske rettigheter og rett til reindrift innenfor noen av de øvrige områdene i planen, som pr. i dag ligger utenfor reinbeitedistrikter, antar Fylkesmannen at det vil bli gitt anledning til samisk bruk og reindrift på lik linje med det som er vanlig i verneområder innenfor reinbeitedistrikt.

29. Storvika naturreservat, Selbu kommune, Sør-Trøndelag fylke

Totalareal 631 dekar, hvorav 530 dekar produktiv skog.

Fylkesmannen tilrår at området vernes med den foreslåtte avgrensning og den foreslåtte forskriften etter høringen.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Storvika naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Storvika naturreservat i henhold til vedlagte kart og forskrift.

30. Drøydalen naturreservat, Holtålen kommune, Sør-Trøndelag fylke

Totalareal 1172 dekar, hvorav 807 dekar produktiv skog.

Området ligger i Riast/Hylling reinbeitedistrikt.

Inngrep: Det går en skogsbilvei gjennom den nordvestre delen av verneområdet.

Fylkesmannen har vært kontakt med leder i Riast/Hylling reinbeitedistrikt om forslaget til vern av Drøydalen naturreservat. Reinbeitedistriktet har uttrykt at vern kan aksepteres om samiske interesser og reinbeite-interessene er ivaretatt. Fylkesmannen har oppfattet dette slik at samiske interesser og reindrift er ivaretatt med de standard bestemmelser som er vanlige for disse interesser i forskriftene. Fylkesmannen vil i et eget brev til Sametinget redegjøre for de samiske interesser i verneprosessen, slik de ba om i sin uttalelse til kunngjøringen av oppstart av denne verneprosessen. Fylkesmannen tilrår at området vernes med den foreslåtte avgrensning og den foreslåtte forskriften etter høringen.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Storvika naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Storvika naturreservat i henhold til vedlagte kart og forskrift.

31. **Rabollen naturreservat, Orkdal kommune, Sør-Trøndelag fylke**

Totalareal 2527 dekar, hvorav 1721 dekar produktiv skog.

Fylkesmannen tilrår at området vernes med den foreslåtte avgrensning og den foreslåtte forskriften etter høringen.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Rabollen naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Rabollen naturreservat i henhold til vedlagte kart og forskrift.

32. **Almlia naturreservat, Orkdal kommune, Sør-Trøndelag fylke**

Totalareal 259 dekar, hvorav 259 dekar produktiv skog.

Inngrep: Noen gamle ferdselsveier berører området, og disse ønskes opprettholdt.

Fylkesmannen tilrår at området vernes med den foreslåtte avgrensning og den foreslåtte forskriften etter høringen.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Almlia naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Almlia naturreservat i henhold til vedlagte kart og forskrift.

33. **Utvidelse av Murudalen naturreservat, Bjugn kommune, Sør-Trøndelag fylke**

Utvidelse 991 dekar, hvorav 556 dekar produktiv skog. Nytt totalareal 2450 dekar.

Inngrep: Ei skiløype kommer innenfor området i øst.

Murudalen naturreservat ligger like utenfor Fosen reinbeitedistrikt og det hender rein kommer inn i naturreservatet. Det er, som i det eksisterende naturreservatet, tatt inn en bestemmelse om at slik rein etter søknad kan drives ut med snøscooter.

Hovedsynspunkt i høringen

Sør-Trøndelag Orienteringskrets viser til at Murudalen naturreservat er aktuelt for turorientering og i noen grad for traseer og poster for o-løp.

Fylkesmannen viser til felles omtale over om turorientering og o-løp i disse områdene, og har tatt inn bestemmelse om dette i § 7. Fylkesmannen tilrår at området vernes med den foreslåtte avgrensning og den foreslåtte forskriften etter høringen.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen og tilrår vern av Murudalen naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår utvidelse av Murudalen naturreservat i henhold til vedlagte kart og forskrift.

34. **Mølmannsdalen naturreservat (utvidelse av Mølmannsdalslia naturreservat), Røros kommune, Sør-Trøndelag fylke**

Utvidelse 4008 dekar hvorav ca 3570 dekar produktiv skog. Nytt totalareal 4618 dekar.

Inngrep: En vei går gjennom hele området via Mølmannsdalsgården, med sidevei ned til Rismoen. Denne veien er stengt med bom og er dermed ikke åpen for alminnelig trafikk. I enden av sideveien ned til Rismoen er det en handicap-parkeringsplass, for adkomst til handicap-fiskeplass sørvest i Nordre Dalstjønna. Her er også et toalett. Det er store friluftsinnteresser i området, med stier, skiløype, åpne buer, gapahuk, badeplass i vestenden av Nordre Dalstjønna og tilrettelagte bålplasser med tilbrakt ved. En natursti er også anlagt langs Mølmannsdalsveien. Det er årlige sykkelritt på veiene/stiene i området. Storfø beiter i vestre del av området, og her er det gjerder knyttet til denne bruken. Skogforsk har et forskningsfelt i vestre del av området som de ønsker å opprettholde, men vern er ikke i konflikt med den forskning som nå pågår. Et område med hus og dyrkamark på Mølmannsdalsgården er holdt utenom verneområdet, unntatt ei bu på en høyde øst for gården. Dyrkamarka leies ut og er i bruk. Vannkum og vannledning ligger innenfor det foreslåtte naturreservatet like nord for gården.

Den svartelistede arten europalerk (SE-svært høy risiko) fins flere steder i området. Noen sembrafuruer (PH-potensiell høy risiko) finnes nord for Mølmannsdalsgården. Området er i øst avgrenset mot plantefelt av vrifuru (PH-potensiell høy risiko). Noe plantet norsk gran finnes også. Det er erosjon i løsmassene flere steder langs eskeren mellomt Dalstjønna-Rismotjønna og Rismoen, som kan skyldes ferdsel/lek i de fine sandmassene.

Hovedsynspunkter i høringen

Røros kommune støtter forslaget men påpeker at forskriften må tilpasses slik at området kan ivaretas som det populære tur- og rekreasjonsområdet Mølmannsdalen er. Det er behov for å justere grensa litt i vest i forhold til kommunens behov for brønnplassering. Det er behov for å etablere adkomstveier til disse brønnene. Alternativet er at denne type tiltak tas med under generelle unntak fra vernebestemmelsene. Det må åpnes for at forvaltningsmyndigheten, i samråd med grunneier kan iverksette hogst av ved innenfor reservatet til Kroktrøbua, Fløtarbua, gapahuken og rasteplasser. Dette kan eventuelt kombineres med uttak av uønskede treslag.

Det foreslås nytt punkt e) i § 4: «*Spredd uttak av mose knyttet til tamreindrift.*»

Forvaltningsmyndigheten bør gis anledning til å kunne regulere bruken av stier, for eksempel knyttet til sykling og ridning av hensyn til slitasje eller av hensyn til andre brukere. Eventuelt at dette tas med i § 9, ved å kalle paragrafen (*skjøtsel og tiltak*). I § 6 d) må det i tillegg til vedlikehold og drift av bygningene på Mølmannsdalsgården også tilføyes «tilsyn» og «bruk» av bygningene.

Til § 7 a): Motorferdsel i forbindelse med utkjøring av ved, materialer og utstyr til buer vil bli utført/iverksatt av forvaltningsmyndigheten i samråd med grunneier og det forventes at dette ikke behøver å dispensasjonsbehandles.

Ved Nordre Dalstjern står en handicap-do som kommunen har ansvaret for. Den fungerer dårlig og krever tilsyn/oppfølging. Det kan også bli vurdert en annen do-løsning som kan medføre behov for tømning, noe som i tilfelle vil medføre behov for motorferdsel.

Det forventes at kommunen får tilbud om forvaltningsansvaret.

Røros Idrettslag arrangerer idrettsarrangementer i området innenfor orientering, sykkel og friidrett, samt Hjertemarsjen. Innenfor foreslått verneområde er flere samlingsplasser aktuelle. Det er også behov for bruk av bil til Mølmannsdalsgården. Røros IL har

innvendinger mot forslaget til verneforskrift § 3 d: *Bruk av naturreservatet til idrettsarrangement eller andre større arrangement er forbudt*. Røros IL bestrider at et totalforbud er nødvendig. Forskriften gir heller ingen mulighet til å søke om unntak for idretten. Røros IL ber om at orientering, sykkel og friidrett blir hensyntatt i verneplanen og da helst uten noen vesentlige begrensninger.

Opp av Sofaen AS påpeker at forbud mot sykkelritt eller andre idrettsarrangement må tas bort fra verneforslaget. Friluftsløven § 2 bør gjøres gjeldende for både gående og syklende og avvik bør bare skje der reelle, faktabaserte og tungtveiende vernehensyn tilsier det.

Røros tur og løypeforening har ingen merknader, da deres interesser er ivaretatt.

Røros Bonde- og småbrukerlag og Rørosbygdenes Bondelag ser med stor skepsis på det framlagte verneforslaget. Arealet har vært i aktiv bruk med skogsdrift og beitebruk og de mener dette bør videreføres. Fisktjønnene i området er også en ressurs som må kultiveres og forvaltes slik at de er attraktive for sportsfiske. Aktive brukere i området må fortsatt få rett til anvisning av tømmerblink og allmuen rett til uttak av ved.

Tre familier har uttak av 300-400 sekker med mose (lav) i dalen pr år og ber om unntak for dette. Kjøring med firhjuling er nødvendig for transport ut av området, og foregår etter opparbeidete traseer og veger om høsten.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Reindriftsavdelingen viser til at det går ei flyttlei for reindrifta noen hundre meter nord-nordøst for vernegrensa. Det er viktig at forskriften gir rom for at reineierne kan bruke motorkjøretøy for å hente rein de har mista i skogområdene mot Hådalsvassdraget, jf. § 4 punkt 4 og § 5.1.d i den eksisterende forskriften for Mølmannsdalslia naturreservat. Disse bestemmelsene må tas inn i den nye forskriften.

Sametinget har ikke motforestillinger til at Fylkesmannen gjennomfører både lokal og sentral høring, men Sametinget må få tilsendt uttalelsene fra samiske interesser og få tid til å se på dem før de avgir uttalelse. De ber derfor om at de etter høringen får oppsummert og tilsendt høringsuttalelsene fra samiske interesser, samt annen dokumentasjon på prosesser og kontakt Fylkesmannen har hatt med samiske interesser. Ut fra dette vil Sametinget komme med en endelig uttalelse, samt vurdere om de vil be om konsultasjon med Fylkesmannen og/eller Miljødirektoratet. De ber om å få en uttalelsesfrist på minimum tre uker fra de mottar dokumentasjonen.

Fylkesmannen viser blant annet til at verneforslaget (inkl. eksisterende naturreservat) utgjør 34 % av eiendommens totalareal, slik at storparten av eiendommen fremdeles kan brukes til skogbruksvirksomhet. Fylkesmannen mener rekreasjonsverdien til området er større ved vern med bestemmelser som ivaretar friluftinteressene enn ved at området brukes aktivt i skogbruket.

Vernesaken er ikke fremskyndet på grunn av målsettingen om vern av 10 % skog, men er ledd i ordinær saksbehandling av aktuelle verneområder i skog på Statskog SFs grunn. Grensen justeres slik at brønnene blir liggende utenfor. Handicap-doen kan driftes og vedlikeholdes slik den er etter forskriftens § 4 e). Motorferdsel til dette arbeidet kan det gis dispensasjon til etter forskriftens § 7 i). Om kommunen ønsker å rive den eksisterende handicap-doen og etablere en annen løsning bør det kunne gis dispensasjon til dette etter forskriftens § 8 innenfor visse rammer. Idet Mølmannsdalsgården med bygninger er holdt utenom verneforslaget, kan bygningene og nærområdene til disse brukes. Dersom det er aktuelt å bruke arealer i naturreservatet, vil dette være tillatt så lenge det ikke er snakk om større arrangementer (inntil ca. 30 deltakere) og det ikke er snakk om aktiviteter som er i

strid med øvrige bestemmelser. For større arrangementer som berører naturreservatet kreves det dispensasjon, jf. forskriftens § 7 a).

Fylkesmannen mener uttak av ved til eksisterende buer i et beskjedent omfang kan tillates, og har tatt inn bestemmelse om dette i § 7. Veduttak til gapahuk og rasteplasser kan gi en for stor påvirkning på skogen i naturreservatet, slik at man må basere seg på å transportere inn ved til disse, slik det delvis gjøres i dag. Om det er behov for å holde rasteplasser åpne, samt å rydde vegetasjon omkring gapahuken, kan dette skje som del av forvaltningen av området. Det virket som da tas ut, kan brukes til ved.

I følge Statskog SF foreligger det en rettskraftig dom om at det ikke knytter seg bruksretter til skogen på Statskog SFs eiendom i Mølmannsdalen, og det er nok virke på øvrige deler av eiendommen til å dekke behovet for ved. Om kommunen mener at spesielle ferdselsformer skal reguleres, har de anledning til det etter friluftsløven. Forskriftens § 6 d) hjemler nødvendig motorferdsel langs Mølmannsdalsveien til Mølmannsdalsgården for vedlikehold og drift av bygningene og drift av dyrkamarka.

Mølmannsdalsgården er spesiell i denne vernesaken og bør kunne ha spesielle løsninger knyttet til bruken av bygningene med deres nærområde, slik at eksisterende virksomheter kan videreføres. Fylkesmannen foreslår derfor at det etter søknad kan gis tillatelse til nødvendig motorferdsel til aktiviteter på Mølmannsdalsgården.

Dersom utkjøring av ved, materialer og utstyr til buer gjøres av forvaltningsmyndigheten som ledd i forvaltningen av området og tilrettelegging for allmenn bruk, er det ikke nødvendig med dispensasjon.

Fylkesmannen holder fast på at det bør være søknadsplikt på å gjennomføre idrettsarrangementer og større arrangementer i området, da forvaltningsmyndigheten kan vurdere søknadene i forhold til hvordan de kan påvirke områdets verne kvaliteter, samt at det om nødvendig kan settes vilkår som reduserer påvirkningsgraden. For årvisse arrangementer, kan det være mulig å finne løsninger som gjør at det kan gis rammedispensasjoner med gyldighet på flere år. På grunn av den aktive bruken av Mølmannsdalen til idrettsarrangementer, og at området synes å tåle denne bruken, foreslår Fylkesmannen en viss oppmyking av bestemmelsen i forskriften § 7 a.

Sanking av lav som ikke overskrider tilveksten av lav i området kan tillates. Vernemyndigheten bør imidlertid ha en mulighet til å se på effekter av sanking og se til at områdene gror til på en tilfredsstillende måte med ny lav. Uttak bør være søknadspliktig.

Fylkesmannen ser at bestemmelsene om motorferdsel knyttet til reindrift i den eksisterende forskriften for Mølmannsdalslia naturreservat også burde vært tatt med i forslaget til ny forskrift, og har justert § 6 og § 7 på dette punkt.

Fylkesmannen viser til at det er vanlig prosedyre i skogvernsaker med samlet lokal og sentral høring, noe Sametinget også har akseptert i dette tilfellet. Fylkesmannen vil oppsummere de samiske interesser etter høringen og sende til Sametinget for uttalelse. Idet Fylkesmannen antakelig vil sende sin tilråding til Miljødirektoratet før Sametinget får vurdert saken, bes det om at Sametinget sender sin uttalelse til Miljødirektoratet, med kopi til Fylkesmannen, slik at Miljødirektoratet kan vurdere Sametingets uttalelse.

Røros kommunes forvaltningsansvar for verneområdet anbefales videreført.

Fylkesmannen tilrår at Mølmannsdalen vernes med den foreslåtte avgrensningen og den foreslåtte forskriften etter høringen, og med endringer som omtalt over.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannen tilrår vern av Mølmannsdalen naturreservat.

Klima- og miljødepartementet viser til at det er betydelige interesser knyttet til idrett og friluftsliv i området. Samtidig kan viktige verneverdier i området være utsatt for slitasje, jf. at verneformålet bl.a. er knyttet til skog på ulike typer finkornede sedimenter samt at det inngår næringsrike sig, stedvis i ravedaler, med rike vegetasjonstyper som kalk-lågurtskog og høgstaudeskog. Departementet slutter seg til at det er behov for at større arrangementer behandles etter søknad, slik at man bl.a. kan unngå å belaste de mest sårbare arealene. Departementet vil understreke at man for årvisse eller gjentatte arrangementer bør vurderes rammedispensasjoner med gyldighet på flere år.

KLD har gjennomført konsultasjon med Sametinget om vernesaken. Sametingets innspill til KLD i saken er imøtekommet ved at det i verneforskriften for Mølnmannsdalen, som er et område med betydelige samiske interesser selv om det ligger utenfor reinbeitedistrikt, er tatt inn omforente formuleringer i verneforskriften om formålsparagrafen samt om uttak av materialer til tradisjonell samisk husflid.

Departementet viser for øvrig til merknadene i kap. 6, slutter seg til direktoratet og tilrår vern av Mølnmannsdalen naturreservat i henhold til vedlagte kart og forskrift.

35. Utvidelse av Gråura naturreservat, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke

Utvidelse 89 dekar, hvorav produktiv skog 82 dekar. Nytt totalareal 1572 dekar.

Fylkesmannen ber Miljødirektoratet vurdere om denne endringen er så vidt liten at den kan tas administrativt.

Miljødirektoratet støtter fylkesmannens vurdering av utvidelsen av Gråura naturreservat. Da utvidelsen innebærer vern av en ny eiendom legger Miljødirektoratet til grunn at vedtak må treffes av Kongen i statsråd. Direktoratet viser til tidligere tilrådning, og anbefaler vern.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår endring av vernegrensen i Gråura naturreservat.

36. Blåberget naturreservat/ Geavstoaiivi luonddumeahcci, Bardu kommune, Troms

Totalareal 730 dekar, hvorav 572 dekar produktiv skog.

Området inngår i reinbeitedistrikt Hjerttind - Altevatt - Fagerfjell.

Inngrep: Det er spor etter driftsvegen Skråveien i vestre del.

Hovedsynspunkter i høringen

Bardu kommune er positiv til forslaget men understreker at vern ikke må hindre skogsdrift på naboeiendommer som ikke vernes. Det forutsettes at eiendomsforholdene er avklart.

Ofoten og Sør-Troms jordskifterett har anførsler om eiendomsrettslige forhold og eiendomsgrenser, og viser blant annet til at en av grunneierne part i en pågående jordskiftesak. Dersom vernegrensen skal følge eiendomsgrenser, bør det på forhånd avklares med grunneierne om grensen vises korrekt i matrikkelen.

Sametinget – nordsamisk stedsnavntjeneste foreslår Geavstoaiivi luonddumeahcci som parallellnavn til Blåberget naturreservat.

En grunneier viser til at eiendommen 22/3 som det er gjort avtale om frivillig vern på, ikke strekker seg lenger opp enn til øvre kant av fjellveggen i Blåberget. Herfra og opp til

statens eiendom ligger området i sameie mellom flere bruk. Grensen mellom 22/3 og sameiet er nylig fastsatt av Ofoten og Sør-Troms jordskifterett. Området fra fjellveggenes øvre kant og opp til Staten må derfor tas ut av verneforslaget.

En annen grunneier opplyser om pågående jordskiftesak om grensegang i utmark mellom gnr 14, 19 og 20. Han uttaler at primært burde verneplansaken avvendet utfallet av jordskiftesaken. Sekundært må det omtvistede området holdes utenfor naturreservatet.

Bardu IL Orientering og Troms O-krets uttaler at verneforslaget berører o-kartet Hesthølet. Hvis verneplanarbeidet skulle føre til forbud mot orienteringsaktivitet i vernede områder, bør kartene oppdateres med påførte vernegrenser. Bardu IL orientering mener at o-aktivitet ikke vil forringe verneverdien og er å sammenligne med annen normal friluftslivsaktivitet. Større arrangement vil kunne skape et unormalt høyt trykk av ferdsel i området, men kan da eventuelt reguleres gjennom å begrense arrangementer i tilknytning til vernede områder på kretsnivå og lavere. Troms orienteringskrets slutter seg til uttalelsen fra orienteringsgruppa i Bardu IL og ber samtidig om at det ikke innføres ferdselsbegrensninger i området.

Sametinget uttaler at dersom en endring som Sametinget foreslår tas inn i forskriften, anser Sametinget at det ikke er påkrevd at Sametinget og Miljødirektoratet konsulterer om verneforslaget. I konsultasjon 21.09.2016 ble Sametinget og Klima – og miljødepartementet enige om at det kan gis et generelt unntak for uttak av rikuler fra bjørk. Forbudet mot uttak av særegne vekstformer fra andre treslag videreføres. Sametinget ber om at § 4 i) endres til å være i tråd med denne avklaringen: § 4 i) Skjæring av skohøy, uttak av ris til gammer og uttak av materialer til duodji (tradisjonell samisk husflid) og tradisjonelle samiske bruksgjenstander, herunder uttak av rikuler på bjørk. Bestemmelsene gjelder ikke skjæring eller uttak av plantearter som står på den til enhver tid gjeldende norske rødliste eller uttak av særegne vekstformer som rikuler på andre trær enn bjørk.

Norges vassdrags- og energidirektorat opplyser at det er mulig å bygge et eventuelt kraftverk av et vannkraftpotensial nær Skjellbekken, utenom verneområdet. Det er ingen konflikt mellom eksisterende nett og det foreslåtte verneområdet. Det er ingen konkrete planer for regional- eller sentralnett i det aktuelle området. Områdekonsesjonær Troms Kraft Nett AS bør informeres om verneplanen slik at eventuelle konflikter vedrørende nett kan bli vurdert også av netteierne selv.

Norsk Bergindustri peker på en forekomst av liten viktighet i selve Blåberget som gjelder pukk eller grus. De forutsetter at ressursene av mineralske råstoffer tas med i vurderingen når naturreservatet skal utformes.

Verdens Naturfond (WWF) mener et større areal burde ha vært foreslått for vern. De mener at arealet er så redusert at det ikke kvalifiserer som nasjonalt verneverdig. Blåberget har vært på deres Skogkur 50-liste over landets mest verdifulle skogområder.

Konsultasjon med Sametinget og med berørt reinbeitedistrikt

Sametinget har i dialogen med Fylkesmannen svart at man ikke anser det som hensiktsmessig å gjennomføre konsultasjoner i saken.

Følgende forhold er av avgjørende betydning for Sametinget for at det kan gis tilslutning til verneforslagene i samiske områder:

1. Formålet med vernet må også være å sikre grunnlaget for samisk kultur, herunder reindrift i reindriftsområder.
2. Generelt unntak for bruk av beltekjøretøy på snødekt mark i forbindelse med utøvelse av reindrift
3. Generelt unntak for skjæring av skohøy, uttak av ris til gammer og uttak av materialer til duodji/tradisjonell samisk husflid

4. Flerårslige dispensasjonstillatelser for reindriftas nødvendige uttak for brensel og for vedlikehold av lovlige oppsatte reingjerder og annet reindrifstutstyr
5. Flerårslige dispensasjonstillatelser for terrengkjøretøy på barmark og helikopter ved utøvelse av reindrift.
6. Bestemmelser om at samiske interesser skal ivaretas ved etablering av forvaltningsordninger».

Sametinget ber Fylkesmannen i Troms avklare med berørte reinbeitedistrikt og evt. andre berørte samiske interesseorganisasjoner og rettighetshavere om behovet for konsultasjoner, og at slike eventuelt gjennomføres før lokal høring gjennomføres. Sametinget vil komme med utfyllende innspill til planen senere i prosessen.

I e-post fra Sametinget 3.5.2016 etter oppstartmelding viser Sametinget til sin tidligere e-post av 10.2.16: "Sametinget har tidligere i en e-post av 10.2 gitt innspill på forhold som er avgjørende for at det kan gis tilslutning til verneforslagene i samiske områder. Sametinget ber om at Fylkesmannen i Troms avklarer med berørte reinbeitedistrikt om behovet for konsultasjoner, og at slike eventuelt gjennomføres før lokal høring gjennomføres. Sametinget kjenner ikke til at automatisk fredete samiske kulturminner blir berørt av etablering av det planlagte skogsverneområdet".

Fylkesmannen kontaktet berørt reinbeitedistrikt 29 Hjerttind – Altevatn - Fagerfjell ved distriktsformann og fikk svar i e-post den 30.juni 2016: "Hjerttind reinbeitedistrikt ser ikke behovet for konsultasjoner".

Fylkesmannen har ikke fått noen høringsuttalelser fra naboer om hinder for skogsdrift på egen eiendom som følge av verneforslaget. Fylkesmannen tilrår ingen endring i verneforskriften om dette temaet. Verneforskriftens § 3 d) forbyr bruk av naturreservatet til idrettsarrangementer eller andre større arrangementer. Fylkesmannen tilrår å opprettholde mulighet for dispensasjon til avgrenset bruk til slike tiltak i § 7 c. Fylkesmannen har ikke tatt inn i forskriften om miljøtilpasset reiseliv, og mener dette kunne være en del av forvaltningsplan. Fylkesmannen tilrår at navnet til naturreservatet blir: «Blåberget naturreservat – Geavstoaiivvi luondumeahcci» med det samiske navnet som parallellnavn. Arealet endres til 730 dekar som følge av grensefastsetting i jordskiftesak som berører gnr 22/3. Det tas inn bestemmelse i § 4 om uttak av rikuler. Verneforslaget berører ikke granplantefelt og det tilrås å fjerne § 7 g.

Miljødirektoratet slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Blåberget naturreservat - Geavstoaiivvi luonddumeahcci.

Klima- og miljødepartementet viser til merknadene i kap. 6, slutter seg til Miljødirektoratet og tilrår vern av Blåberget naturreservat - Geavstoaiivvi luonddumeahcci i henhold til vedlagte kart og forskrift.

Klima- og miljødepartementet tilrår:

Forskrifter om vern for 36 skogområder i fylkene Aust-Agder, Vest-Agder, Telemark, Østfold, Hedmark, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Troms fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1 - 36).